

Loomakaitseseaduse ja veterinaarseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõu kohaselt muudetakse loomakaitseseadust (edaspidi *LoKS*) ja veterinaarseadust (edaspidi *VS*) loomaheaolu parandamise eesmärgil. Looma suhtes lubamatute tegude hulka lisatakse zoofiilia ning zoofiiliat sisaldava materjali tootmine, omandamine ja teistele isikutele näitamine või kättesaadavaks tegemine, mille eesmärk on selline teguviis arusaadavalt hukka mõista. Koerte parema heaolu tagamiseks keelustatakse koerte ketis pidamine püsiva pidamisviisina alates 2027. aastast sündinud koerte põlvkonnast ja sätestatakse erandid, mille korral on koera ajutiselt ketis hoidmine lubatud. Ketis pidamise keelu puhul on oodatav mõju nii looma heaolu paranemine kui ka koerarünnakute vähenemine, sest ketis pidamine on üks koera agressiivsuse riskifaktor. Ühtlasi tagatakse ka piisav üleminekuaeg loomapidajatele, kelle koer on sündinud enne 2027. aasta 1. jaanuari ja kelle koera pidamist ketis pole kohe võimalik lõpetada.

Eesmärgiga saada täpsem ülevaade Eestis tegutsevatest varjupaikadest ja selleks, et tagada püütud hulkuvate loomade head pidamistingimused sellistes ettevõtetes, nähakse varjupaiga pidajale ette loakohustus ja sätestatakse täpsemad varjupaigale esitatavad nõuded. Selle tagajärjel peab iga varjupaiga pidaja, ka MTÜ-na tegutsev varjupaiga pidaja, taotlema enne tegevuse alustamist tegevusloa. Loakohustuse kaudu saab selgema ülevaate sellisel tegevusalal tegutsevatest ettevõtjatest, see omakorda aitab tõhustada riiklikku järelevalvet ning on abiks nii hulkuva looma otsijale kui ka inimesele, kes soovib sellisest ettevõttest endale lemmiklooma võtta. Lisaks võivad varjupaigas loomade pidamise kohta kehtestatud lisanõuded, sealhulgas nii täiendavad heaolunõuded kui ka kohustus anda uuele omanikule looma üleandmisel kaasa selle looma terviseandmed, julgustada inimesi endale lemmiklooma varjupaigast võtma.

Samuti täpsustatakse Põllumajandus- ja Toiduameti (edaspidi *PTA*) asendustäitmise toiminguid looma nõuetekohase pidamisega seotud kohustuse ülevõtmisel tehtud ettekirjutuse täitmata jätmise korral. Nähakse ette, et PTA-l on õigus võõrandada ka põllumajandusloom isikule, kes asendustäitmise korras seda looma pidas, või muule isikule. See annab PTA-le paremad võimalused leida asendustäitmise korras loomale pidamiskoht, kus tema eest hästi hoolitsetakse.

Lisaks antakse eelnõu kohaselt veterinaararstile õigus otsustada looma eutanaasia läbiviimise vajaduse üle. Ühtlasi saab veterinaararst õiguse otsustada hulkuva looma, kes kannatab ja keda pole võimalik aidata, eutanaasia läbiviimise vajaduse üle. Selle muudatuse oodatav mõju on positiivne nii looma heaolule kui ka loomaomanikule, kes ei pea otsust eutanaasia kohta üksinda tegema, vaid saab toetuda veterinaararsti pädevale hinnangule. Samuti ajakohastatakse LoKS-i rikkumiste eest määratavaid karistussummasid, mis loodetavasti mõjutab inimesi loomade tervist ja heaolu ohustavaid rikkumisi vähem toime panema.

Muudatustega kaasneb mõõdukas halduskoormuse kasv varjupaiga pidajale, kes peab oma varjupaigas järgima kehtestatud majandustegevuse nõudeid ning täitma loakohustust. Praegu on juba mitmed suuremad varjupaiga pidajad, kes võivad tegeleda koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega, sellise loakohustuse täitnud tulenevalt Euroopa Liidu õiguse ja VS-i nõuetest. Eelnõuga kavandatud muudatused varjupaikade kohta on kõikide huvirühmadega eelnevalt kooskõlastatud. Samuti kasvab halduskoormus koerapidajale, kes peab koera ketis pidamise keelu tõttu oma koera pidamise tingimused ümber korraldama. Selliseid koerapidajaid on Eestis siiski üha vähem ja koera pidamisviisi ümberkorraldamine toob kaasa ühekordse kulu.

Halduskoormuse tasakaalustamise reegli¹ rakendamiseks kavandatakse olemasolevat halduskoormust vähendada sellisele loomapidajale, kes tegeleb lamba või kitse pidamisega, ning leevendada põllumajandusministri 27. augusti 2009. a määruses nr 91 „Nõuded lamba ja kitse pidamise ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta“ sätestatud ülemäära koormavaid loomapidamisnõudeid lamba ja kitse pidamise ruumi või ehitise kohta. Lamba- ja kitsekasvatuse sektorilt on saadud ettepanekud ning määruse muutmist käsitlevate töögruppide tööd on kavas alustada 2025. aasta sügisel.²

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi loomatervise ja -heaolu valdkonna peaspetsialist Hedvig Liblikas (tel 5697 2207, hedvig.liblikas@agri.ee), sama valdkonna nõunik Kadri Kabel (tel 5687 7104, kadri.kabel@agri.ee) ja sama valdkonna juht Kadri Kaugerand (tel 5646 9917, kadri.kaugerand@agri.ee). Eelnõule on juriidilise ekspertiisi teinud ja seletuskirja kvaliteeti kontrollinud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Katrin Tuula (tel 625 6166, katrin.tuula@agri.ee). Keeleliselt toimetab eelnõu ja seletuskirja õigusosakonna peaspetsialist Leeni Kohal (tel 5698 4327, leeni.kohal@agri.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud ühegi muu menetluses oleva eelnõuga.

Eelnõu on seotud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/429 loomataudide kohta, millega muudetakse teatavaid loomatervise valdkonna õigusakte või tunnistatakse need kehtetuks (loomatervise määrus) (ELT L 84, 31.03.2016, lk 1–208) (edaspidi *LTM* või *määrus (EL) 2016/429*), ning komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2019/2035, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2016/429 seoses maismaaloomade pidamise ettevõtteid ja haudejaamu ning teatavate peetavate maismaaloomade ja haudemunade jälgitavust käsitlevate eeskirjadega (ELT L 314, 05.12.2019, lk 115–169) (edaspidi *komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2019/2035*), rakendamisega. Määruse (EL) 2016/429 artikli 269 lõike 1 punktist d ja sama artikli lõikest 2 tuleneb, et liikmesriigid võivad oma territooriumil kohaldada täiendavaid või LTM-is kehtestatud meetmetest rangemaid meetmeid seoses I jaotise 1. peatükis (artiklid 84–107) sätestatud registreerimise, heakskiitmise, arvestuse pidamise ja registrite nõuetega, kui need riiklikud meetmed järgivad LTM-is kehtestatud eeskirju ega takista loomade ja toodete liikumist liikmesriikide vahel ega lähe vastuollu artikli 269 lõikes 1 osutatud eeskirjadega.

Eelnõu on seotud ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega, milles käsitletakse koerte ja kasside heaolu ja nende jälgitavust (COM(2023)0769-C9-0443/2023-2023/0447(COD)) ja mis läbis Euroopa Parlamendis esimese lugemise 19. juunil 2025.^{3, 4} Eelnõu eesmärk on parandada muu hulgas varjupaikades peetavate koerte ja kasside heaolu, täiustades samal ajal tarbijakaitset ja võideldes ebaseadusliku kaubanduse vastu.⁴

Eelnõu on seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga⁵, mille kohaselt on kavandatud uuendada loomakaitsega seonduvat õigusruumi ning rakendada vajalikke meetmeid loomade heaolu tõstmiseks ja asjakohasele elukeskkonnale üleminekuks.

¹ [Halduskoormuse tasakaalustamise reegli rakendamise juhis.pdf](#)

² Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi e-kiri Eesti lamba- ja kitsekasvatajatele, viida number: 7.1-2/2013-1

³ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-10-2025-0135_ET.pdf

⁴ [https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/en/procedure-file?reference=2023/0447\(COD\)](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/en/procedure-file?reference=2023/0447(COD))

⁵ <https://www.valitsus.ee/valitsuse-eesmargid-ja-tegevused/valitsemise-alused/tegevusprogramm-0>

Muudatused on seotud „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030”⁶ loomade heaoluga seotud eesmärkide täitmiseks. Eelnõu on eraldi eesmärgina loetletud „Toiduohutuse programm 2025-2028”⁷ tegevuskava „Looma- ja taimetervise poliitika kujundamine ja rakendamine” osana. Käesoleva eelnõuga kavandatavad muudatused on osa toiduohutuse programmi 2025. aasta prioriteetidest, aidates kaasa nii järelevalveorgani tööle kui ka loomade heaolule.

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthääle enamus.

Muudatused on kavandatud loomakaitseseaduse redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 02.01.2025, 25 ja veterinaarseaduse redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 30.06.2023, 103. Eelnõu on koostatud arvestusega, et loomakaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu (EIS-is eelnõu toimiku number: 25-0034⁸) jõustub seadusena 2026. aasta 1. jaanuaril ning käesolevas eelnõus kavandatud muudatused üleminekusätete osas arvestavad juba eelnimetatud seaduseelnõus kavandatud muudatusi.

2. Seaduse eesmärk

Käesoleva seaduse eesmärk on tõsta Eestis elavate loomade heaolu vastavalt ühiskonna ootustele ja huvirühmade soovidele. Seaduse muudatuste ettepanekud tulenevad loomakaitse organisatsioonidelt: zoofiilia keelustamine ja loomaporno valmistamine, hoidmine ja müük ning koerte ketis pidamine on olnud avalikkuse huviorbiidis juba pikemat aega. Loomaomaniku toetamiseks nähakse edaspidi ette, et looma eutanaasia üle otsustatakse koos veterinaararstiga, et vähendada loomaomaniku tarbetut süütunnet ning lisada veterinaararsti kui eksperdi arvamusi. PTA palvel muudetakse sätteid, mis reguleerivad asendustäitmise toiminguid ja loomade võõrandamist, et lahendada seaduse rakendamise käigus ja järelevalvet teostades ilmnenud probleemid. Kahjuks on Eestis ka suurloomapidajaid, kes ei suuda enda loomade eest vajalikul määral hoolitseda. Teisalt on tekkinud mitmeid organisatsioone, kes on avaldanud soovi väärkoheldud põllumajandusloomi aidata ning LoKS-i asjakohane muutmine võimaldab seda teostada nii, et loomade heaolu ja nõuetekohased pidamistingimused on tagatud. Muudatuse kohaselt ei ole edaspidi vajalik asendustäitmise korras korraldada sellise põllumajanduslooma hukkamist, kes ei ole kõrge aretusväärtusega tõupuhas aretusloom, vaid on võimalik see loom võõrandada isikule, kes pidas seda looma asendustäitmise korras, või muule isikule. Lisaks ajakohastatakse LoKS-is sätestatud karistumäärasid, et määratavad karistused oleksid õiglasemad ning tõhusad.

Eelnõule eelnes LoKS-i muutmise väljatöötamiskavatsus (edaspidi *VTK*) kus analüüsiti käesolevas eelnõus käsitletavaid teemasid: zoofiilia keelustamine, koerte ketis pidamise keelustamine, veterinaararstile suurema õiguse andmine looma eutanaasia üle otsustamisel, asendustäitmise tõhusam korraldamine ning karistumäärade tõstmine. *VTK* sai kooskõlastuse 2024. aastal, *VTK* toimiku number eelnõude infosüsteemis on 24-064201.⁹ Põllumajandusloomade võõrandamise ja hukkamisega seotud muutuseid *VTK*-s ei analüüsitud, kuid seaduse rakendamise käigus ja järelevalvet teostades on ilmnenud probleemid, mille lahendamise vajalikkuse on tõstatanud PTA.

---

⁶Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030. Valdkonna arengukava. Maaeluministeerium 2021. <https://www.agri.ee/pollumajanduse-ja-kalanduse-valdkonna-arengukava-aastani-2030>

⁷Toiduohutuse programm 2025-2028. Valdkonna arengukava. Regionaal- ja põllumajandusministeerium 2024. <https://www.agri.ee/sites/default/files/documents/2025-02/programm-2025-2028-toiduohutus.pdf>

⁸ <https://eelroud.valitsus.ee/main/mount/docList/cdae17-4423-4c74-9c9f-98678efc3d99>

⁹Eelnõude infosüsteem. 24-064201. <https://eelroud.valitsus.ee/main/mount/docList/01569ba7-ee1c-43bd-940d-8ed8f6aa94d5>

Vajadus loomade varjupaikade tegevust täpsemalt reguleerida tuleneb kõrgendatud avalikust huvist, kuna loomade varjupaigad tegutsevad peamiselt annetajate toel ning neis tegeletakse peamiselt selliste loomade pidamisega, kes on tavapäraselt lemmikloomad. Loomade heaolu tagamiseks ja pettuste ennetamiseks vajab see valdkond kõrgendatud tähelepanu. VTK-s analüüsiti lemmikloomade müügiga seonduvat ning on arvestatud, et loomade varjupaiga tegevuse käigus loomade omandiõiguse üleandmine toimub samuti üldjuhul raha eest. Seega on vajalik kehtestada asjakohased nõuded ja reeglid, mille tulemuslikumaks rakendamiseks on vajalik sätestada tegevusloa kohustus. Sektori esindajad peavad vajalikuks kehtestada loomade varjupaikadele ka ühtsed tegutsemis- ja loomaheaolu nõuded, sest see aitab kaasa nende tegevuse usaldusväärsusele ja läbipaistvusele. Seda eelnõu ette valmistades kontakteeruti Varjupaikade MTÜga, Lääne-Virumaa Koduloomade Varjupaik MTÜga, Hoiupaiga Loomad MTÜga ja Assisi Franciscuse Selts MTÜga. Eelnõu ettevalmistamises soovisid osaleda Varjupaikade MTÜ ja Assisi Franciscuse Selts MTÜ, kes on kaks suuremat loomade varjupaiga teenuse pakkujat Eestis. Eelnõu väljatöötaja on külastanud Valga, Pärnu, Viljandi, Tallinna ja Tartu loomade varjupaika, et saada ülevaade hetkeolukorrast ning arutada läbi kavandatavad muudatused.

Eelnõu sõnastusettepanekud on läbi arutatud viiel Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumis toimunud kohtumisel. 12.06.2025 toimus kohtumine erinevate kohalike omavalitsustega ning Eesti Linnade ja Valdade Liiduga. 16.07.25 toimus kohtumine PTA loomatervise ja -heaolu spetsialistidega, 17.07.25 toimusid kohtumised Eesti Loomaarstide Kojaga ja varjupaigateenust pakkuvate isikutega. Varjupaikadest olid esindatud Assisi Franciscuse Selts, Varjupaikade MTÜ, Hiiumaa Koduta Loomade Varjupaik, MTÜ Rõõmsad Hüpped ja MTÜ Päite Loomapark. 22.07.25 toimus kohtumine loomade abistamisega tegelevate MTÜdega. Kohale tulid Eesti Loomakaitse Selts, Eesti Loomakaitse Liit, MTÜ Loomus, MTÜ Cats Help, MTÜ Kittenhelp, Eesti Kennelliit ja mõned teised organisatsioonid. Kutsed saatsime välja kõikidele meile teada olevatele loomakaitseorganisatsioonidele ja varjupaigateenust osutavatele organisatsioonidele. Kohtumiste tulemusena saavad eelnõu koostajad väita, et suuri erimeelsusi eelnõu ei põhjistanud ning erinevate sektori esindajate toetus eelnõule on olemas.

Kõrgemate karistumäärade kehtestamise vajalikkus tuleneb asjaolust, et karistumäärad on püsinud muutumatuna üle kümne aasta. Selle aja jooksul on elatustase tõusnud, mistõttu praegu kehtivad trahvimäärad ei ole enam rikkumisi ennetava ja seaduskuulekale käitumisele kutsuva mõjuga. Samuti on tõusnud inimeste õiglustunne loomade väärkohtlemise suhtes, tuntakse huvi loomade väärkohtlemise keelustamise, karmima karistamise ning suuremat loomade heaolu arvestava loomapidamise nõuete sätestamise vastu. Käesoleva eelnõuga ajakohastatakse vastutussätetes ettenähtud karistumäärasid. Muudetavad trahvimäärad puudutavad eelkõige juriidilisi isikuid ja maksimaalsed trahvimäärad jäävad edaspidi 320 000 euro juurde, mida on võimalik määrata juriidilisele isikule järgmiste rikkumiste eest: loomapidamisnõuete rikkumine, looma suhtes lubamatu teo toimepanemine, loomade võistluse ja looma avaliku näitamise nõuete rikkumine, looma vedamise kohta esitatavate nõuete rikkumine, looma tapmise või hukkamise kohta esitatavate nõuete rikkumine, looma ravimise ja muu veterinaarse menetluse nõuete rikkumine, loomkatse loata tegemine või loomkatse tegemise nõuete rikkumine, loomapidamise õigusega isiku toimingud.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kolmest paragrahvist.

Eelnõu §-s 1 on sätestatud LoKS-is tehtavad muudatused.

Eelnõu § 1 punktiga 1 täiendatakse LoKSi § 4 lõike 1 sõnastust ja täpsustatakse looma suhtes lubamatu teo määratlust. Lubamatute tegude avatud loetelus on edaspidi nimetatud ka loomaga suguühtesse astumine ja muu sugulise iseloomuga tegu.

Zoofiilia on parafiilia ehk normist kõrvale kalduv seksuaalne eelistus, mille puhul on inimesel soov sooritada seksuaaltoiminguid loomaga. Kehtiv seadus ei luba ka praegu looma suhtes lubamatuid tegusid, kuid ei keela selgesõnaliselt zoofiiliat, mistõttu on ühiskonnas tekkinud huvi sellise keelu kehtestamiseks. Rahvaalgatus.ee¹⁰ kaudu laekus Riigikogule 2023. aasta 1. juunil ettepanek zoofiilia keelustamiseks. See ettepanek võeti menetlusse 6. juunil 2023. aastal ning edastati Vabariigi Valitsusele seisukoha kujundamiseks 23. oktoobril 2023. aastal. Pöördumisega sooviti keelata loomade seksuaalne väärkohtlemine ning seda sisaldava materjali omamine ja levitamine. Kuigi ka praegu on LoKS-i alusel võimalik inimest selliste tegevuste eest karistada, sest tegemist on looma suhtes lubamatu teoga, on leitud, et see säte ei ole piisavalt täpne ja võib jääda arusaamatuks, kas zoofiilia kuulub antud määratluse alla.

2020. aastal tehtud võrdlevas uuringus zoofiilia kohta loomade õigusliku staatuse kontekstis analüüsiti järgmiste Euroopa riikide õigusakte: Ungari, Austria, Tšehhi, Taani, Prantsusmaa, Saksamaa, Itaalia, Holland, Norra, Poola, Slovakkia, Sloveenia, Hispaania, Rootsi ja Šveits. Uuringus leiti, et kõigis nimetatud riikides on loomade õiguslik staatus ja zoofiilia õiguslik käsitus erinev. Kõige paremini on suutnud reguleerida rikkumise toimepaneku hindamist ja karistuse määramist Šveits, Holland ja Norra, keda on käesoleva õigusakti muutmisel eeskujuks võetud.¹¹

Erinevates riikides on meedia vahendusel avalikuks tulnud mitmeid juhtumeid, mis on ühiskonda šokeerinud. Avalikkuse halvakspanu on seeläbi aidanud kiiremini teha muudatusi seadustes neis riikides, kus see on varem olnud kas reguleerimata või kus zoofiilia ja loomapornograafia seotu pole olnud piisavalt rangelt reguleeritud. Zoofiilia käsitlemist raskendab asjaolu, et selle kohta puuduvad usaldusväärsed uuringud ja statistika. Seetõttu saab päevavalgele tulnud juhtumite põhjal zoofiilia levimust vaid oletuslikult hinnata.

Kehtivas LoKS-is on looma suhtes lubamatu tegu määratletud § 4 lõikes 1. Nimetatud lõikes on sätestatud näitlik loetelu kirjeldamiseks, milline tegu põhjustab looma hukkamist, vigastamist või valu ja vältitavaid füüsilisi ja vaimseid kannatusi ehk milline on looma suhtes lubamatu tegu. Lubamatu teona on loetletud looma sundimine talle üle jõu käivatele pingutustele, loomavõitluse korraldamine, looma hülgamine või abitusse seisundisse jätmine, loomale kannatusi põhjustav aretustegevus ja muu sarnaste tagajärgedega tegu. Seadust tõlgendades võiks eeldada, et zoofiilia on keelustatud looma suhtes lubamatu teona (LoKS § 4) ka praegu. Ei ole kahtlust, et looma füüsiline seksuaalne ärakasutamine on looma suhtes lubamatu tegu, mis põhjustab loomale füüsilisi ja vaimseid kannatusi. Eestis ei ole tekkinud arutelu käigus küsimust, kas seksuaalne suhe loomaga võiks kuuluda lubatud inimkogemuse alla nagu teised seksuaalsed hoiakud või tegevused, mis ei kahjusta mitte kedagi.

Eestis esineb jätkuvalt loomade lubamatut seksuaalset väärkohtlemist, viimane rohkem meedias kajastatud juhtum oli aastal 2024, kui mees tegi murul ketikoerale suuseksi.¹² Eestis on Politsei- ja Piirivalveametil (edaspidi PPA) ning PTA-l esinenud probleeme väärteomenetluse läbiviimisega, sest zoofiilia ei ole üheselt arusaadavalt liigitatud kas julmeks või lubamatuks teoks, mille puhul on karistumäärad erinevad. Seetõttu on zoofiilia keelustamiseks vajalik see lubamatute tegude loetelus eraldi nimetada, et väljendada veelgi selgemalt riigi seisukohta ning anda selge õiguslik alus väärtegude menetlemiseks.

---

¹⁰Rahvaalgatuste koduleht. Keelustame Eestis zoofiilia, 01.11.2022. <https://rahvaalgatus.ee/initiatives/819-keelustame-eestis-zoofiilia>

¹¹S. Vetter, A. Boros, L. Özsvári. Penal Sanctioning of Zoophilia in Light of the Legal status of Animals – A Comparative Analysis of Fifteen European Countries. Animals: 2020. [Penal Sanctioning of Zoophilia in Light of the Legal Status of Animals - A Comparative Analysis of Fifteen European Countries](#)

¹²Reporter. Häirivad kaadrid! Mees on murul pikali ja teeb ketikoerale suuseksi, 24.04.2024. <https://reporter.kanal2.ee/8006996/hairivad-kaadrid-mees-on-murul-pikali-ja-teeb-ketikoerale-suuseksi>

Zoofiilia on psüühikahäire, mis on Eesti Psühhiaatrite Seltsi sõnul praegu kehtiva haiguste klassifikatsiooni RHK-10 raames haigus.¹³ Haigus iseenesest ei ole lubamatu tegu, aga looma heaolu seisukohalt on oluline, et haige inimene looma enda tunge rahuldamiseks ei kasutaks või kui see juhtub, peab olema inimest võimalik vastutusele võtta. Seega on zoofiilia käesoleva õigusakti kontekstis defineeritud kui loomaga suguühtesse astumine ja muu sugulise iseloomuga tegu. Suguühtesse astumisena käsitatakse looma kehaõõnsusse tungimist (penetratsioon) inimese suguelundiga või looma suguelundi viimist inimkehasse. Muu sugulise iseloomuga teona käsitatakse suguühtest erinevat tegu, näiteks suguelundi silitamist käega või suuga rahuldamist. Kusjuures teo sugulisest iseloomust saab rääkida sellisel juhul, kui välise pildi põhjal on ühemõtteliselt võimalik näha teo seksuaalset tähendust. Sarnaselt on kohtupraktikas käsitatud suguühtest erinevat sugulise iseloomuga tegu, mis on toime pandud inimeste vahel, näiteks Riigikohtu 09.11.2017 otsus nr [1-16-5792](#).¹⁴ Looma suhtes muu sugulise iseloomuga teo hulka ei kuulu veterinaarsed menetlused või loomade aretuseks ette nähtud standardsed protseduurid nagu näiteks kunstlik seemendamine, looma abistamine poegimisel, rektaalne temperatuuri mõõtmine jms, mille teostaja on kvalifitseeritud neid toiminguid tegema. Sarnane lahendus on zoofiilia keelustamiseks sätestatud ka Soome loomakaitseseaduses¹⁵ (SDK) § 14.

Väärteokaristus looma suhtes lubamatu teo toimepanemise eest on sätestatud LoKS-i §-s 66². Kui looma suhtes lubamatu tegu on toime pandud avalikus kohas või julmal viisil, on see karistatav kuriteona karistusseadustiku (edaspidi *KarS*¹⁶) § 264 kohaselt.

Eelnõu § 1 punkti 2 kohaselt täiendatakse LoKS-i § 4 uue lõikega, mille kohaselt sätestatakse lubamatu teona ka loomaga suguühtesse astumise või muu sugulise iseloomuga teo fotografeerimine või videosalvestamine, sellise foto või videosalvestise omandamine või hoidmine, teisele isikule üleandmine, näitamine või muul viisil kättesaadavaks tegemine.

Uue lõike lisamise vajadus tuleneb asjaolust, et erinevate lubamatute tegudena tuleb eristada loomaga suguühtesse astumist või muu sugulise iseloomuga tegu looma suhtes ja sellest foto või videosalvestise tegemist (edaspidi ka *loomaporno valmistamine*). Isegi kui loomaga suguühtesse astumine on LoKS-i § 4 lõike 1 kohaselt edaspidi selgesõnaliselt keelatud, siis ei hõlma see keeld samal ajal ka loomaga suguühtesse astumisest foto või video tegemist. Seetõttu on vaja eraldi sätena keelata loomaga suguühtesse astumise või temaga muu sugulise iseloomuga teo fotografeerimine või videosalvestamine, sellise foto või videosalvestise omandamine või hoidmine, teisele isikule üleandmine, näitamine või muul viisil kättesaadavaks tegemine. Kuna loomaporno valmistamine on suunatud looma suhtes lubamatu teo toimepanemisele ja sellest majandusliku kasu saamisele, kuulub see LoKS-i reguleerimisalasse. LoKS-i eesmärk on kaitsta loomi inimese sellise tegevuse või tegevusetuse eest, mis ohustab või võib ohustada looma tervist või heaolu.

Samuti tuleneb vajadus sellise keelu järele kõnealuse tegevuse ebaetilisusest ning ühiskonna survest keelustada loomade seksuaalne väärkohtlemine ja sellise akti kohta materjali levitamine. Loomaporno valmistamiseks väärkoheldakse looma ja selline käitumine on käesoleva eelnõu kohaselt selgesõnaliselt keelatud. Loomapornograafilise sisu tarbijal on oht seksuaalsuunitluse häire tekkimiseks ning see võib jõuda alaealiseni, mõjutades nende maailmapilti. Loomade

¹³Eesti Psühhiaatrite Selts. Eesti Psühhiaatrite Seltsi andmestik. Päring 25.03.2025

¹⁴Riigikohtu 09.11.2017 otsus nr [1-16-5792](#)

¹⁵Laki eläinten hyvinvoinnista (SDK 693/2023). Julkaisupäivä 19.4.2023. [Laki eläinten hyvinvoinnista 693/2023 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX ®](#)

¹⁶RT I 2001, 61, 364

väärkohtlemine võib viia hilisema inimeste väärkohtlemiseni.¹⁷ Loomavastased kuriteod toimuvad harva muust kuritegevusest eraldi ning laste ja loomade seksuaalne väärkohtlemine võivad olla omavahel seotud. Ühendkuningriigis on leitud, et loomade julma kohtlemise ja muu kuritegevuse vahelise seose mõistmine aitab kaasa nii inimeste kui ka loomade elu päästmisele.¹⁸

Eesti erinevate meediaväljaannete andmetel on tänapäeval aktuaalne loomapornograafiliste teoste valmistamine ja jagamine. 2022. aastal avaldas Eesti Ekspress loo eestlannast, kes pakkus seksuaalteenuseid nii inimestele kui loomadele.¹⁹ Aastal 2018 avaldas Postimees loo Eesti kodanikust, kes omas nii laps- kui loomapornot.²⁰ 2005. aastal avaldatud raamat, mis käsitleb inimeste seksuaalsuhteid loomaga, toob välja võimaliku seose loomade väärkohtlemise ja hilisema inimeste väärkohtlemise vahel.²¹ Uuringu põhjal, kus analüüsiti interneti foorumites aktiivseid zoofiile, tuvastati, et 138 vastaja seas oli 26% pedofiilse kalduvusega zoofiile, kellest kolm olid pedofiiliat praktiseerinud.²²

Islandil, Leedus, Austrias, Tšehhis, Saksamaal, Poolas, Türgis, Kreekas, Bulgaarias, Hollandis, Ühendkuningriigis ja Šveitsis on lisaks zoofiiliale keelatud loomaporno müük.²³ Mitmetes eelmainitud riikidest on lisaks müügile keelatud ka loomapornograafilise sisuga materjalide tootmine ja levitamine. Arvestades vajadust ja põhjendusi zoofiilia keelustamiseks, on vajalik eraldi reguleerida loomaporno valmistamist, omandamist ja hoidmist.

Eelnõu § 1 punktiga 3 täiendatakse LoKS-i § 5² lõigetega 5 ja 6, milles sätestatakse koera ketis pidamise keeld ning erandid, mille puhul on lubatud koera ajutiselt ketis hoida.

Koera pidamine ketis, kus tal puudub piisav vabadus ja liikumisruum, on ühiskonnas negatiivset tähelepanu saanud ega ole meie ühiskonnas enam aktsepteeritav loomapidamisviis. Paradigma muutuseni on viinud koera staatuse muutus ühiskonnas. Tänapäeval on koer siiski sõber ja pereliige, mitte ainult töö- ega valvekoer, ning see kajastub ka teiste riikide õigusaktides. Austria seaduses (TSchG) on lubatud pidada koera nii, et see ei sega looma füüsilist ja käitumuslikku vabadust, ning pidamisviisil, millega koer kergesti kohaneb.²⁴ Islandi seaduses (Wetten en regels dierenwelzijn) sätestatakse, et looma pidamisel peab vältima loomale vigastuste tekitamist, ning ohtu, et loom jääb hädaolukorras abitusse seisundisse või lõksu.²⁵ Hollandi õigusaktis sätestatakse väga ühemõtteliselt, et loomi ei ole lubatud pidada kinniseotult.²⁶ Arvestades veebilehe

¹⁷H. Hovel. The Connection Between Animal Abuse and Human Violence. New York State Humane Association, 2019. <https://www.nyshumane.org/wp-content/uploads/2015/12/Hovell-H-Animal-Abuse-Web-print-2-2020-edition-OPTIM-ToC-revised3.pdf>.

¹⁸C. Robinson, V. Clausen. The Link Between Animal Cruelty and Human Violence. FBI Law Enforcement Bulletin, 2021. <https://leb.fbi.gov/articles/featured-articles/the-link-between-animal-cruelty-and-human-violence>

¹⁹M. Kalev. „Otsime isast koera.” Kliente inimestest kultideni teenindav Eesti loomabordell haub laienemisplaane. Eesti Ekspress 16.12.2022. <https://ekspress.delfi.ee/artikkel/120114702/otsime-isast-koera-kliente-inimestest-kultideni-teenindav-eesti-loomabordell-haub-laienemisplaane>

²⁰A. Einmann. Laps- ja loomapornot omanud Eesti kodanik astus Suurbritannias kohtu ette. Postimees 08.03.2018. <https://www.postimees.ee/4432933/laps-ja-loomapornot-omanud-eesti-kodanik-astus-suurbritannias-kohtu-ette>

²¹A.M. Beetz, A.L. Podberscek. Bestiality and zoophilia. Purdue University Press, 2005. [https://institutes.abu.edu.ng/idr/public/assets/docs/Bestiality%20and%20Zoophilia_%20Sexual%20Relations%20with%20Animals%20\(Anthrozoos\)%20\(%20PDFDrive%20\).pdf#page=55](https://institutes.abu.edu.ng/idr/public/assets/docs/Bestiality%20and%20Zoophilia_%20Sexual%20Relations%20with%20Animals%20(Anthrozoos)%20(%20PDFDrive%20).pdf#page=55)

²²D.J. Sandler. Why people who have sex with animals believe that it is their sexual orientation – a grounded theory study of online communities of zoophiles. Deviant Behavior, 2018. <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01639625.2018.1491698>

²³Loomuse koduleht. Zoofiilia maailmakaardil, 19.03.2025 <https://loomus.ee/zoofiilia-maailmakaardil/>

²⁴²⁴Bundesgesetz über den Schutz der Tiere (Tierschutzgesetz – TSchG). Fassung: 01.01.2025 BGBl https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/ErV/ERV_2004_1_118/ERV_2004_1_118.pdf

²⁵Lög um velferð dýra. 01.01.2015. Lagasafn https://www.mast.is/static/files/library/Regluger%C3%B0ir/55_2013LogVelferddyraEN1505.pdf

²⁶Wetten en regels dierenwelzijn. 01.01.2025. Nederlandse Voedsel – en Warenautoriteit, <https://wetten.overheid.nl/BWBR0030250/2025-01-01>

Rahvaalgatus.ee kaudu Riigikogule esitatud pöördumist „Keelame koerte ketis pidamise”, mis sai 11 281 allkirja²⁷ ja mille analüüs VTK-s sai positiivse tagasiside, on ühiskonnas valmisolek sellise muudatuse kehtestamiseks.

Kehtivas õiguses on koera lubatud pidada ketis põllumajandusministri 24. juuli 2008. a määruse nr 76 „Lemmikloomade pidamise nõuded” § 10 kohaselt, mille eesmärk on, et koera ketis pidades oleks tagatud tema heaolu. Teisalt on Tallinna Ringkonnakohus oma 22. detsembri 2022. a otsuses nr [3-21-2038](#)²⁸ leidnud, et nende normide sõnastuse põhjal ei ole üheselt selge, milline on ketis peetav koer ning kuidas on omavahel seotud § 9, mis sätestab koerale piisava liikumisvajaduse rahuldamise, ning § 10, milles loetletakse koera ketis pidamise tingimused. Kohus märkis, et selline sõnastus tekitab ebaselge olukorra loomapidajale ja järelevalveorganile: mõlema jaoks on keeruline õigusaktidest aru saada ja neid asjakohaselt täita.

Eelnõu kohaselt ei ole lubatud kutsikat ketis hoida: meditsiinilise näidustuse korral tuleb kutsikat pidada selleks ettenähtud puuris, mis on rangelt soovituslik ka täiskasvanud koerte puhul. Lisaks on meditsiinilise näidustuse korral vajalik vajadusel esitada veterinaararsti väljastatud haiguslugu või kodujuhend, mille alusel selline pidamisviis on soovitatud. Ajutine ketis hoidmine looma turvalisuse kaalutlustel või agressiivsuse korral peab kestma nii lühikest aega kui võimalik. Sellise pidamisviisi näiteks võiks tuua olukorra, kus koerapidajat külastatakse teise loomaga, kellega koer läbi ei saa. Külastus kestab üldjuhul paar tundi ja kui tegemist on pikema külastusega, tuleb koeraga sotsialiseeruda ning jalutada mitte harvem kui iga paari tunni järel. Kui looma soovitakse kaitsta öösel, näiteks metsloomade eest, siis looma ketti panek ei ole sobiv lahendus, sest koeral puudub võimalus ennast kaitsta ja põgeneda. Koera agressiivsuse vältimiseks on oluline teda kutsikana kasvatada ja kutsika pidamine ketis väitega, et koer või antud koeratõug on agressiivne, ei ole agressiivsuse tekkepõhjuseid arvestades lubatud. Koera ajutiselt ketis hoidmise korral tuleb talle samuti tagada piisav sotsialiseerimine ja liikumisvõimalus. Alternatiivina koera paigutamine väiksesse pidamisaedikusse ei pruugi tagada, et loom saab täielikult rahuldada oma liikumisvajaduse ning seda tuleks vältida.

Koera pidamine ketis, mis antud kontekstis tähendab ükskõik millist rihma või ketti, millega seotakse koer mingi elemendi külge suuremaks osaks päevast, on olnud Eestis tavaline praktika. Käesoleva eelnõu mõistes ei loeta ketis pidamiseks koera ajutist rihmaga kinni sidumist näiteks puu külge, et käia poes. Koera ketis pidamiseks on olnud näiteks järgmised põhjused: koer kaevab aia alt augu läbi ja läheb hulkuma; peres on väikesed lapsed, keda ei taheta vabalt liikuva koeraga hirmutada; soovitakse lisaturvalisust, et koer ei pääseks põgenema; koera pidamine valvekoera eesmärgil. Nende eesmärkide saavutamiseks on olemas paremad alternatiivid ja koera võib jätkuvalt hoida ketis lühikest aega. Näiteks maakodust lähedal asuvasse poodi sõites võib koera lisaturvalisuse meetmena mõnekümneks minutiks ketti panna ning kodus olles saab teda pidada aedikus ja toas. Koera pidamisel võib ajutiselt kasutada jooksutrossi, tagades loomale terve päeva jooksul võimaluse ka rohkem liikuda. Omanik, kes on oma koera kavandatava ketis pidamise keelu jõustumiseni ketis pidanud ja kelle koera pole võimalik turvalisuse kaalutlustel ketist vabastada, võib selle koeraga jääda sellise pidamisviisi juurde kuni aastani 2037. Eelnõuga jäetakse võimalus vajadusel erandkorras koera lühiajaliselt ketis hoida. Erandkorras koera lühiajaliselt ketis hoidmise korral peab looma omanik olema võimeline seda põhjendama.

Koerte pidamise nõuete muutmine on väga oluline mitmel põhjusel: 1994. aastal tehtud uuringust selgub, et koera agressiivsuse riskifaktorite alla kuulub ka ketis pidamine.²⁹ Ketis pidamine ei põhjusta iseenesest looma muutumist agressiivseks, vaid tihti on selleks pidevalt ketis viibimise

²⁷Rahvaalgatuste koduleht. Keelame koerte ketis pidamise, 13.02.2023. <https://rahvaalgatus.ee/initiatives/854-keelame-koerte-ketis-pidamise>

²⁸Tallinna Ringkonnakohtu 22.12.2022 otsus nr [3-21-2038](#)

²⁹K.A. Gershman, J.J. Sacks, J.C. Wright. Which Dogs Bite? A Case-Control Study of Risk Factors. Pediatrics, 1994. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/8190576/>

tagajärjel ressursi kaitsmine, mida piiratud liikumisalaga loomal on vähe ja mille juurde hankimise võimalus puudub. Peamiseks selliseks ressursiks on toit.³⁰ Olulisteks agressiooni soodustavateks teguriteks on ka koera iseloom, koera tõug ning inimese ja koera suhe.³⁰ Tuleb rõhutada, et emotsioonide ja hoiaku näitamiseks kasutab koer haukumist, mis tekitab ühiskonnas samuti palju pahandust.³¹ Koer, kes on pelglik ja pandud ketti, võib näha enda ainsa turvalise kohana kuuti ning kaitseb seda parimal viisil nagu ta oskab: võõrast inimest hoiatab ta kaugelt haukudes, lähemale minnes muutub looma kehakeel – kõrvad lähevad pead ligi, koer näitab hambaid ja võib uriseda haukumise vahele. Märke, mis viitavad hoiakule: „Palun lahku!” on palju, aga paljud inimesed, eriti lapsed, ei oska neid lugeda.

9. mail 2025. aastal avaldatud artiklis toob loo autor Mirjam Möttus välja, et raskete koerarünnakute arv on Eestis sagenenud: talvel saab keskmiselt igas kuus viga 4, suvel 7–9 inimest.³² Samas artiklis toob PPA esindaja Ly Kallas välja, et aastal 2024 oli koertega seotud väljasõite 550. Käesolevas eelnõus kavandatud keelu jõustumisel vähenevad loodetavasti väljakutsete arv ja koerarünnakutes viga saanud inimeste hulk ning naabreid segav koerte haukumine. Aastal 2023 tegi PTA koertega seoses 59 ettekirjutust, millest vähemalt kahekümnel juhul elasid koerad õues ja ketis – ketis pidamise keelustamine aitaks lahendada loodetavasti mitmeid pidamisviisiga seotud rikkumisi ning tooks kaasa PTA väljakutsete vähenemise, mis aitaks neil tegeleda kriitilisemate juhtumitega (allikas: PTA).

Teine ja mitte vähem oluline aspekt on looma heaolu. Rahvusvaheliselt tunnustatud looma õiguste „viis vabadust“ (originaaltermin: *five freedoms*) alla kuuluvad ka ebamugavuse vältimine, võimalus käituda liigile omaselt ja võimalus elada valu-, vigastuste- ja haigusevabalt.³³ Looma püsivalt ketis pidamine ei vasta enamasti nendele õigustele: looma psühholoogia on häiritud vabaduse puudumisest, söögikoht ja koht, kus loom roojab, on tihti liiga lähestikku, jäik kett ja vähene liikuvus põhjustavad terviseprobleeme ega võimalda tihti piisavalt sotsialiseerumist inimesega. Arvestades praegu kehtivaid ühiskonnakorraldusi, looma staatuse muutumist, rohkete õnnetusjuhtumite esinemist ning heade alternatiivsete pidamismeetodite olemasolu, on meie ühiskond valmis koera püsivalt ketist pidamisest vabastama.

Koera ketis pidamise keelamine võib riivata koerapidaja ettevõtlusvabadust (põhiseaduse § 31). Põhiseaduse § 31 kaitseb igaühe õigust tegeleda ettevõtlusega ning annab igaühele õiguse otsustada ise oma majandustegevuse üle. Kui ettevõtja peab koeri osana oma tegevusest (nt aretuskoerad, jahikoerad, veokoerad vms), võib koerte pidamise tingimuste piiramine mõjutada tema tegevusvabadust.

Keeld hoida koera pidevalt ketis tähendab, et ettevõtja peab investeerima teistsugustesse pidamistingimustesse (nt aedik, jooksuaiad) ja oma tegevuse ümber korraldama, millega võivad kaasneda teatud kulud. Loomapidajal tuleb endiselt tagada, et tema loom ei pääseks omaniku juurest lahti, ei läheks hulkuma ega ohustaks teisi loomi ja inimesi.

Põhiõiguste piiramine peab olema põhjendatud legitiimse eesmärgiga ning peab olema proportsionaalne (sobiv, vajalik ja mõõdukas). Koera ketis pidamise keeldu võib pidada proportsionaalseks seaduse eesmärgi suhtes järgmistel põhjustel.

³⁰J.A. Jacobs, J.B. Coe, D.L. Pearl, T.M. Widowski, L.Niel. Factors associated with canine resource guarding behaviour in the presence of people: A cross-sectional survey of dog owners. Preventive Veterinary Medicine, 2018. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28268035/>

³¹Postimees. Haldussuutmatust või seaduselünk? Kümnete koertega varjupaik aedlinnas on naabrid ahastusse viinud, 18.03.2025 <https://kuuuriija.postimees.ee/8212540/haldussuutmatust-voi-seaduselunk-kumnete-koertega-varjupaik-aedlinnas-on-naabrid-ahastusse-viinud>

³²M.Möttus. Rasked koerarünnakud on sagenenud, kuid omavalituste käed on seotud. 09.02.2025 <https://www.err.ee/1609600046/rasked-koerarunnakud-on-sagenenud-kuid-omavalitsuste-kaed-on-seotud>

³³Terrestrial Animal Health Code. World Organisation for Animal Health. 2019. https://rr-europe.woah.org/app/uploads/2020/08/oie-terrestrial-code-1_2019_en.pdf

Koera ketis pidamise keelamise eesmärk on legitiimne, sest loomade heaolu tagamine ja väärkohtlemise vältimine on õigustatud eesmärk. Loomade kaitse rajaneb ühiskonnaliikmete enamiku tahtel ehk avalikul huvil.

Piirang on sobiv, sest ketis pidamise keeld soodustab keelu eesmärgi saavutamist, milleks on koera tervise ja heaolu parandamine. Piirang on ka vajalik, sest on tõendatud, et keti kasutamine võib põhjustada loomale kannatusi. Koerte ketis hoidmine on tõendatult seotud loomade kannatustega (nt rahuldumata liikumisvajadus, tervisehädad, psühholoogiline stress). Koera heaolu eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise, kuid isikut vähem koormava abinõuga, nagu näiteks koeraga jalutamise kohustuse kehtestamisega, sest leebemad meetmed ei ole sama mõjusad ega samaväärselt kontrollitavad kui ketis pidamise keeld. Piirang on mõõdukas, sest ühiskondlik kasu ja loomaheaolu tagamine õigustab ettevõtja ettevõtlusvabaduse piiramist. Ettevõtlusvabadus ei ole absoluutne ning seda võib piirata avalikes huvides, sealhulgas loomakaitse huvides. Samas ettevõtjaid ei jäeta ilma võimalusest pidada koeri, vaid koerte heaolu paremaks tagamiseks üksnes muudetakse koerte pidamistingimusi.

Lisaks on eelnõus sätestatud üleminekusäte, mille kohaselt koera ketis pidamise keeldu kohaldatakse 2027. aastal ja hiljem sündinud koerte suhtes, mis tähendab, et koera, kes on sündinud enne nimetatud tähtpäeva, on lubatud mõjuval põhjusel ketis edasi pidada eeldusel, et looma heaolu on tagatud. Ketis pidamisega harjunud looma peab olema võimalik pidada ketis vajadusel tema elu lõpuni, tagades samas looma heaolu, kui ta on sellise pidamisviisiga harjunud ning võib oma agressiivse käitumisega kahjustada inimeste turvalisust või teiste loomade heaolu. Sellisel kaalutlusel on sätestatud teine üleminekusäte, mille kohaselt võib koera, kes on sündinud enne 2027. aasta 1. jaanuari ja keda peetakse LoKS-i § 3 lõike 5 alusel kehtestatud nõuete kohaselt ketis ning kes võib teistsuguse pidamisviisi korral olla agressiivne või ohtlik iseendale või teisele loomale või inimesele, pidada ketis kuni 2037. aasta 1. jaanuarini või kuni looma surmani, kui loom sureb enne nimetatud tähtpäeva. Tegemist on pika üleminekuajaga, mis tagab piisavalt pika kohanemisaja vajadusel koera koolitamiseks ja teistsuguse pidamisviisiga harjutamiseks. Alates aastast 2037 ei tohi enam mitte ühtegi koera ketis pidada, vaid tuleb valida mõni teine pidamisviis.

Eelnõu § 1 punktiga 4 täiendatakse LoKS-i uue peatükiga ², milles käsitletakse hulkuvate loomade kaitset. Uus peatükk sisaldab kaheksa paragrahvi (§-d 5³–5¹⁰).

LoKS-i § 5³ lõikes 1 sätestatakse hulkuvate loomade kaitse kohta üldine nõue, mille kohaselt tuleb püütud hulkuv loom vajaduse korral paigutada hulkuvate loomade pidamiseks ettenähtud varjupaika kuni omanikule tagastamiseni, uuele omanikule üleandamiseni või ettenähtud korras hukkamiseni. Täpsem regulatsioon hulkuvate loomade püüdmise, pidamise ja nende omaniku kindlakstegemise ning hulkuvate loomade hukkamise kohta on sätestatud Vabariigi Valitsuse 16. aprilli 2002. a määruses nr 130 „Hulkuvate loomade püüdmise, pidamise ja nende omaniku kindlakstegemise ning hulkuvate loomade hukkamise kord“, mis on kehtestatud LoKS §-i 5 lõike 4 alusel. Hulkuva looma varjupaika sattumisel tuleb võimalusel teha kindlaks looma omanik ning loom tuleb omanikule tagastada esimesel võimalusel. Kui looma omanikku ei ole võimalik LoKS-i § 5 lõikes 2 nimetatud tähtaja jooksul kindlaks teha, võib kohaliku omavalitsuse üksus anda looma uuele omanikule. Kui hulkuva looma omanikku ei ole võimalik kindlaks teha ja loomale ei ole võimalik uut omanikku leida ning looma ei ole võimalik LoKS-i § 5 lõikes 2 nimetatud tähtajast kauem varjupaigas pidada või kui hukkamise näeb ette LoKS, tuleb loom hukata LoKS-i § 18 kohaselt.

LoKS-i § 5³ lõikes 2 määratletakse mõiste „varjupaik“. Kehtivas LoKS-is ei kasutata mõistet „varjupaik“ ning seoses vajadusega varjupaikade tegevust täpsemalt reguleerida, tuleb avada ka varjupaiga mõiste. Kehtivas Vabariigi Valitsuse 16. aprilli 2002. a määruses nr 130 „Hulkuvate

loomade püüdmise, pidamise ja nende omaniku kindlakstegemise ning hulkuvate loomade hukkamise kord” on määratletud varjupaik kui hulkuvate loomade pidamiseks ettenähtud koht. Eelnõus luuakse termini „varjupaik“ seos komisjoni delegeeritud määrusega (EL) 2019/2035, mille artikli 2 punkti 8 kohaselt on varjupaik ettevõtte, kus peetakse endisi hulkuvaid, metsistunud, kaotatud, hüljatud või konfiskeeritud maismaaloomi, kelle tervisestaatus ei pruugi kõigi loomade puhul ettevõttesse sisenemise ajal teada olla. Varjupaigana käsitatakse ka ettevõtteid, kellel puudub loomade pidamiseks üks suurem rajatis ja kes kasutavad loomade pidamiseks hoiukodude võrgustikku.

LoKS-i § 5⁴ lõikes 1 sätestatakse varjupaiga pidaja ning koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega tegeleva varjupaiga pidaja kohustus saada enne majandustegevuse alustamist tegevusluba.

Eelnõus eristatakse varjupaiga pidaja tegevusluba koerte, kasside või valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega tegeleva varjupaiga pidaja tegevusloast. Komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2019/2035 artikli 9 punkti b ning kehtiva VS-i § 25 lõike 2 punkti 3 kohaselt peab tegevusluba taotlema isik, kes tegutseb koerte, kasside ja valgetuhkrute varjupaigas, kust kõnealused loomad teise liikmesriiki viiakse. Sellistel varjupaiga pidajatel, kes koerte, kasside või valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega ei tegele, on tulenevalt määruse (EL) 2016/429 artikli 84 lõikest 1 ja kehtiva VS-i § 24 lõike 2 punktist 1 ette nähtud teatamiskohustus. Eelnõuga soovitakse edaspidi laiendada tegevusloa kohustust ka sellisele varjupaiga pidajale, kes koerte, kasside või valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega ei tegele. See vajadus tuleneb asjaolust, et ka sellise varjupaiga puhul peab olema tagatud loomade heaolu ja loomahaiguste ülekandumise vältimine. Selleks, et varjupaiga pidajate loakohustuse regulatsioon ei oleks killustunud erinevate seaduste – LoKS-i ja VS-i vahel, on otstarbekas mõlema tegevusalaga seonduvat edaspidi reguleerida LoKS-is.

Euroopa Liit on toonud ühena kolmest muret tekitavast liikmesriigist välja Eesti, kust viiakse Venemaa ja Valgevene loomi illegaalselt Euroopasse. Illegaalselt veetakse Eestisse kolmandatest riikidest loomi, keda pole mingil põhjusel võimalik õigusaktide nõuete kohaselt Euroopa Liitu toimetada. Enamasti puuduvad selliselt veetavatel loomadel dokumendid, kohustuslikud vaktsiinid ning nõutav märgistus. Illegaalse loomaveo vajaduse võib tingida loomade vedu enne nõutud vanuse saavutamist, et „loomakasvataja“ kulusid vähendada. Suurim mure on loomavabrikutest pärit loomadega, kus ei jälgita tõuloomade aretuse head tava ja loomade heaolunõudeid ning rikutakse üht või kõiki eelmainitud nõudeid. Selliseid loomi veetakse sihtkohariiki, kus loomade kasvatamise ja pidamisega tegelevate ettevõtjate ja nende ettevõtete tegevus on vähe reguleeritud, mis teeb kehtiva õiguse kohaselt Eestist hea Euroopasse sisenemise riigi, kus saab loomale dokumendid vormistada hilisemas eas. Kuigi loomade varjupaigas selliste loomade pidamisega klassikalises mõttes ei tegeleta, võib varjupaiga kaudu toimuda loomade vedu teistesse Euroopa liikmesriikidesse. Ebaetiline tõuaretus on juba praegu taunitav ning kahjuks ei kaitse tarbijat praegu keegi sellise halvasti aretatud looma ostmise eest, kelle heaolu kannatab ning hilisemad raviarved võivad ulatuda mitme tuhande euron. Tulenevalt Eesti geograafilisest asukohast, illegaalse loomaäri tegelevatest kolmandatest riikidest, samuti looma heaolu tagamiseks ja tarbija kaitsmiseks on varjupaiga pidajatele vajalik kehtestada loakohustus ning Euroopa Liidu kehtestatud nõuetest rangemad riigisisised nõuded.

Praegu on lemmikloomadega tegelevatel isikutel kohustus registreerida end Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti (edaspidi *PRIA*) andmekogus (põllumajandusloomade register) juhul, kui lemmiklooma peetakse kaubanduslikul eesmärgil. Sellest tulenevalt võib kehtiva korra puhul iga juriidiline või füüsiline isik pidada ennast varjupaigaks ja tegeleda hulkuvate loomade püüdmisega. Teoorias võib isik püüda kinni linnas vabalt jalutava kassi ning selle endale võtta, väites, et püüdis hulkuva looma ja pakub kassile varjupaiga teenust, ning ükski seadus ei sätesta sedasi peetavate loomade piirarvu või pidamistingimusi. Suuremad

mittetulundusühingud (edaspidi *MTÜ*), kes tegelevad hulkuvate loomadega, on *PRIA*-s registreeritud, aga tegelik ülevaade hulkuvate loomadega tegelevatest ettevõtetest Eestis puudub. Samuti puudub riigil teave, kui palju Eestis hulkuvaid loomi on, kuigi ühiskonnas on teadmine, et tegemist on probleemiga. Hulkuvad loomad jahivad linde, kannavad edasi erinevaid haigusi (parasiidid, toksoplasmoos) ja tekitavad varalist kahju, kasutades näiteks terrassimööblit kraapimispuuna. Ühtse märgistamissüsteemi puudumine ja varjupaiga teenust pakkuvate ettevõtjate mitmekesisus on viinud olukorrani, kus ühte varjupaika võib külastada üks ja sama kass mitu korda, tuues kaasa rahalise koormuse *KOV*-ile. Korduvalt varjupaika saabuv märgistamata hulkuv loom, näiteks süsimust kass, võib saada tahtmatult rohkem vaktsineeritud ja parasiiditõrjet. Lisaks tasub *KOV* looma ülalpidamise kulud ajal, kus looma omanikku oodatakse, mis võib kokkuvõttes osutuda märkimisväärseks väljaminekuks hooletu loomapidaja looma korduval sattumisel varjupaika.

PTA hinnangul ei toimi praegune süsteem, kus varjupaiga pidajatele kehtib teatamiskohustus (*PRIA* andmekogus registreerimise kohustus). Jätkuvalt on mitmeid *MTÜ*-sid, kes tegelevad varjupaiga teenuse pakkumisega või loomade kaubandusliku müügi, kuid ei ole ennast registreerinud ning loomade pidamine nende ettevõttes ei vasta *LoKS*-i nõuetele.

Loomade heaolu tagamiseks, illegaalse äritegevuse tuvastamiseks ja vähendamiseks, kohalike omavalitsuste kulude vähendamiseks, loomakaitseorganisatsioonide ja järelevalvega tegeleva *PTA* soovil ning hulkuvate loomade populatsioonist ülevaate saamiseks on vaja luua toimiv süsteem. Tegevusloa kohustus ja majandustegevuse nõuded varjupaikadele on võimalus probleeme lahendada. Tegevusloa kohustus tagab *PTA*-le võimaluse hinnata varjupaigas pidamistingimusi enne tegevusloa väljastamist ning tagab muu hulgas teadlikkuse ka sellest, kui palju asjaomane varjupaik loomi mahutab. Selline koostöö võimaldab riigil kaardistada Eestis tegutsevad varjupaigad ning suurendada varjupaikade ja *PTA* vahelist suhtlust, mis võiks tulevikus lihtsustada ka *PTA* asendustäitmise toiminguid loomadega ja võõrandatud loomade paigutamist varjupaika.

Loakohustus aitab tagada vastamise ühiskonna ootustele, et varjupaigas hoolitsetakse loomade eest kõiki loomaheaolu nõudeid arvestades. Sellisele ootusele vastamise tagamiseks on vajalik kehtestada varjupaikades loomade pidamise minimaalsed heaolunõuded. Loomade varjupaikade pidamismõnede kehtestamine mõjub positiivselt ka uude koju minevatele loomadele: rangemate bioturvalisuse nõuete täitmise korral peaksid koju minevad loomad olema parema tervisestaatusega ning omanikule antavate juhiste ja terviseandmete kohustuslikuks muutmine võiks soodustada lemmiklooma võtmist varjupaigast.

***LoKS*-i § 5⁴ lõikes 2** nähakse ette, et kõnealune tegevusluba annab õiguse alustada majandustegevust ja seda teostada üksnes tegevusloas märgitud varjupaigas. Samuti sätestatakse, et tegevusluba kehtib kuni kümme aastat.

Kehtivusaja piirangu sätestamine tuleneb olulisest avalikust huvist, milleks on varjupaigas peetavate loomade tervise ja heaolu tagamine. Koht, kus peetakse koos erineva päritolu ja tervisestaatusega ning iseloomuga loomi, peab olema kõrgendatud järelevalve all. Vajadus ettevõtte kõrgendatud järelevalve järele tuleneb kahest asjaolust. Esiteks on seal suurenenud oht taudipuhangutele, arvestades ka tänapäeva inimeste, loomade ja kaupade liikumist. Teiseks põhjuseks on varjupaiga ehitamiseks ja viimistluseks kasutatavad materjalid – ükski materjal ei pea vastu, kui aedikus on kuri ja kõike hävitav koer või kass. Veendumaks, et tingimused, kus hulkuvaid loomi peetakse, on loomadele ohutud ning takistavad nende põgenemist, on põhjendatud uue tegevusloa taotlemine ning kontrolliesemeks olevatele nõuetele vastavuse kontrolli tegemine iga kümne aasta järel.

LoKS-i § 5⁴ lõikes 3 täpsustatakse, et varjupaiga pidaja, kes soovib lisaks varjupaigas loomade pidamisele alustada tegutsemist koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega tegeleva varjupaiga pidajana, peab taotlema selleks koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega tegeleva varjupaiga pidaja tegevusloa. Täpsustus on vajalik, sest tegevuslubade kontrolliesemed kattuvad osaliselt ning peab olema üheselt mõistetav, et varjupaiga pidaja tegevusloa omajal, kes soovib samal ajal tegeleda koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega, peab selleks olema koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega tegeleva varjupaiga pidaja tegevusluba, sest viimase kontrolliese ehk majandustegevuse nõuete kogum on suurem.

LoKS-i § 5⁴ lõikes 4 täpsustatakse, et koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega tegeleva varjupaiga pidaja tegevusloa omaja võib tegeleda samal ajal oma varjupaigas loomade pidamisega ning tal ei pea selleks olema varjupaiga pidaja tegevusluba. Täpsustus on vajalik, sest tegevuslubade kontrolliesemed kattuvad osaliselt ning peab olema üheselt mõistetav, et rangema kontrolliesemega tegevusloa saanud ettevõtja ei pea enam taotlema leebema kontrolliesemega tegevusluba.

LoKS-i § 5⁴ lõikes 5 sätestatakse regionaal- ja põllumajandusministrile volitusnorm loomade varjupaigale esitatavate nõuete kehtestamiseks. Uue volitusnormi alusel kehtestatavas määruuses kavandatakse reguleerida nõudeid varjupaiga ruumidele ja ehitistele ning vahenditele ja seadmetele, varjupaiga veterinaarstile ning varjupaigas peetava looma üleandmisele.

LoKS-i § 5⁴ lõikes 6 viidatakse, et sellisele varjupaigale, kust viiakse koeri, kasse ja valgetuhkruid teise liikmesriiki, esitatavad nõuded on kehtestatud komisjoni delegeeritud määruse (EÜ) 2019/2035 artiklis 11.

Sellisele varjupaiga pidajale, kes tegeleb koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega, kohaldatakse rangemaid bioturvalisuse nõudeid, mis on sätestatud komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2019/2035 artiklis 11. Rangemad nõuded on vajalikud, et tagada loomade parem tervisestaatus ja takistada loomahaiguste levimist liikmesriikide vahel.

LoKS-i § 5⁴ lõikes 7 täpsustatakse LoKS-is ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud nõuete kohaldamisala. Nähakse ette, et varjupaigale LoKS-is ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud nõudeid kohaldatakse ka sellisele varjupaigale, kust viiakse koeri, kasse ja valgetuhkruid teise liikmesriiki.

Loakohustuse sätestamine varjupaiga pidajale, kes ei tegele koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega, riivab selle varjupaiga pidaja ettevõtlusvabadust (põhiseaduse § 31). Kuivõrd ettevõtlusvabadus on lihtsa seaduse reservatsiooniga põhiõigus³⁴, mis ei ole absoluutne, võib seda vabadust põhiseadusega kooskõlas ka piirata.³⁵

Tegevusloa nõude proportsionaalsust kaaludes tuleb analüüsida varjupaiga pidaja tegevusloa kohustuse sobivust, vajalikkust ja mõõdukust. Proportsionaalsuse hindamisel tuleb lähtuda tegevusloa nõudega seatud eesmärkide ning varjupaiga pidaja ettevõtlusvabadust piiravate normide vahelise suhte kaalumistest.

Varjupaiga pidaja loakohustust võib pidada proportsionaalseks (sobiv, vajalik ja mõõdukas) seaduse eesmärgi suhtes järgmistel põhjustel.

Varjupaiga pidaja loakohustuse eesmärk

³⁴ [Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtukolleegiumi 10. aprilli 2002. a otsus asjas 3-4-1-4-02, p 18](#)

³⁵ [Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtukolleegiumi 17. märtsi 1999. a otsus asjas nr 3-4-1-1-99, p-d 13 ja 14](#)

Antud juhul tuleb loomakaitse ja loomade heaolu tagamist käsitada avaliku huvina ja nimetatud väärtuste kaitseks on eelnõus sätestatud varjupaiga pidaja kohustus omada oma varjupaigas tegutsemiseks tegevusluba. Tegevusloa nõude kehtestamisega soovitakse tagada, et varjupaiga pidajana saaksid tegutseda üksnes isikud, kes suudavad oma varjupaigas võimaldada püütud hulkuvatele loomadele nende tervise ja heaolu tagamiseks vajalikud pidamistingimused. Tegevusloa nõue, mis kannab eelkõige loomakaitselist ja järelevalvelist funktsiooni, on seega põhjendatav oma legitiimses eesmärgiga. Loomade heaolu kaitse on EL-i üldisest huvist kantud õiguspärane eesmärk³⁶ ning see on osa EL-i põhiväärtustest³⁷. Loomade kaitse rajaneb ühiskonnaliikmete enamiku tahtel ehk avalikul huvil. EL-i toimimise lepingu artikli 13 kohaselt tuleb põllumajanduspoliitika rakendamisel pöörata tähtsust loomade kui aistmisvõimeliste olendite heaolu tagavatele nõuetele.

Varjupaiga pidaja loakohustuse sobivus

Sobiv on abinõu, mis soodustab piirangu eesmärgi saavutamist. Tegevusloa loomakaitseline eesmärk väljendub asjaolus, et enne tegevusloa väljastamist kontrollib PTA põhjalikult, kas varjupaik vastab LoKS-i ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuetele. Tegevusloa sobivus antud valdkonna reguleerimiseks on põhjendatud, kuivõrd tegevusloa nõue loob eeldused varjupaiga pidajatele kehtestatud nõuete täitmise üle järelevalve teostamiseks ja aitab tagada õiged tingimused loomade varjupaigas pidamiseks.

Samuti saab tegevusloa nõude sobivust varjupaiga pidajate tegevuse reguleerimisel põhjendada asjaoluga, et sarnane tegevusloa nõue tuleneb juba komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2019/2035 artikli 9 punktist b sellistele varjupaiga pidajatele, kes tegelevad oma varjupaigast koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liimesriiki viimisega. Asjaolu, et iga varjupaiga pidamisega kaasneb alati teatud risk loomatervisele, sest varjupaigas peetakse endisi hulkuvaid, metsistunud, kaotatud, hüljatud või konfiskeeritud maismaaloomi, kelle tervisestaatus ei pruugi kõigi loomade puhul varjupaika sisenemise ajal teada olla, õigustab antud tegevusvaldkonna reguleerimist selliselt, mis võib teatud määral piirata varjupaiga pidaja tegevusvabadust.

Varjupaiga pidaja loakohustuse vajalikkus

Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise, kuid isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne kui esimene. Praegu kehtiva teatamiskohustusega on teada mitmeid varjupaiku, kus pidamistingimused ei vasta looma pidamise heaolunõuetele. On oluline, et riik suudaks loomatervise ja -heaolu valdkonda reguleerides tagada valdkonnas tegutsevate varjupaikade usaldusväärsuse. Riik peab reguleerimise ja järelevalve kaudu tagama minimaalse riski loomatervisele ja -heaolule. Halbadel loomapidamise tingimustel varjupaigas on negatiivsed tagajärjed, näiteks looma tervise- ja käitumisprobleemid. Nii on tegevusloa vajalikkus ja sellega kaasnevad tegevusnõuded põhjendatud sooviga tagada varjupaigas peetavate loomade heaolu ning vältida riske looma tervisele. Loakohustus on vajalik varjupaiga loomade kaitseks ning seega ka avaliku huvi kaitseks. Tegevusloa nõude vajalikkus on põhjendatud ka varjupaiga pidajate ja nende varjupaikade üle järelevalve teostamise vajadusega, muu hulgas selleks, et hoida ära ebaseaduslikku kauplemist loomadega.

Tegevusloa nõue ei oleks vajalik, kui tegevusvaldkonda oleks võimalik reguleerida varjupaiga pidaja tegevust vähem riivavama meetmega. Leebema meetmena on kehtiva õiguse kohaselt

³⁶ Kohtuotsused *Viamex Agrar Handel* ja *ZVK*, [C-37/07](#) ja [C-58/06](#), EU:C:2008:18, punkt 22, ja *Nationale Raad van Dierenkwekers en Liefhebbers* ja *Andibel*, [C-219/07](#), EU:C:2008:353, punkt 27.

³⁷ Komisjoni 15. veebruari 2012. a teatise nr [COM\(2012\) 6 final/2](#) Euroopa Parlamendile, Nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele loomade kaitset ja heaolu käsitleva Euroopa Liidu strateegia kohta aastateks 2012–2015 on välja toodud: „Loomade heaolu on laia avalikkust puudutav probleem. Loomade kohtlemine on seotud eetikaga ja see on osa liidu põhiväärtustest. Seega on oluline suhelda laste, noorte ja laia avalikkusega, et suurendada teadlikkust loomade austamisest ning edendada omanike vastutustunnet.”

(LTM-i artikli 84 lõige 1 ja VS-i § 24 lõike 2 punkt 1) ette nähtud teatamiskohustus nendele varjupaiga pidajatele, kes ei tegele koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega. Kuid nimetatud teatamiskohustus ei ole Eestis andnud siiski soovitud tulemust ja kõik varjupaiga pidajad ei ole seda kohustust täitnud, mistõttu puudub riigil terviklik ülevaade tegutsevate varjupaikade kohta ja seetõttu on raskendatud loomaheaolu tagamine.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et tegevusloa nõue on vajalik, kuivõrd püstitatud loomaterwise ja -heaolu eesmärgid ei ole võimalik saavutada vähem koormava abinõuga.

Varjupaiga pidaja loakohustuse mõõdukus

Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt põhiõigusse sekkumise ulatust ja intensiivsust ning teiselt poolt eesmärgi tähtsust. Kaaludes tuleb leida mõistlik tasakaal abinõuga isikule tekitatava kahju ning ühiskonnale saadava kasu vahel – seega peavad valitud vahendid olema mõistlikus tasakaalus.

Antud juhul satuvad konflikti loomade heaolu kaitse kui avalik huvi ja ettevõtlusvabadus kui põhiõiguslik printsiip. Sekkumine põhiõigusesse ei ole ülemäärane, sest eelnõu kohaselt nähakse ette üksnes sellised majandustegevuse nõuded, mis on varjupaigas peetavate loomade tervise ja heaolu tagamiseks hädavajalikud. Tegevusloa nõue on mõõdukas, kuivõrd ettevõtlusvabaduse riivet õigustavad minimaalsed loomakaitselised normid, milles on välditud põhjendamatu halduskoormuse tekkimist, mistõttu ei ole riive liigselt intensiivne. Loakohustuse täitmiseks on varjupaiga pidajatele ette nähtud piisav üleminekuaeg, et uute normidega tutvuda ja vajaduse korral oma tegevus ümber korraldada.

Seetõttu võib eespool toodud kaalutlustest lähtuvalt järeldada, et eelnõus kavandatud ettevõtlusvabaduse riive on varjupaiga pidaja suhtes proportsionaalne ja põhjendatud.

LoKS-i §-s 5⁵ sätestatakse tegevusloa taotlemise kord, mida peavad järgima varjupaiga pidaja ning koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega tegelev varjupaiga pidaja.

LoKS-i § 5⁵ lõikes 1 nähakse ette, et kõnealuse tegevusloa lahendamise tegelev asutus on PTA ning sama paragrahvi **lõikes 2** täpsustatakse, et tegevusloa taotlus esitatakse PTA-le PRIA e-teenuse keskkonna kaudu.

LoKS-i § 5⁵ lõikes 3 loetletakse andmed, mis peavad sisalduma taotluses lisaks majandustegevuse seadustiku üldosa seaduses (edaspidi MSÜS³⁸) sätestatule. Sellisteks andmeteks on varjupaiga asukoht ja selle rajatiste kirjeldus ning varjupaigas peetavate loomade liik ja maksimaalne täiskasvanud loomade arv loomaliikide kaupa. Andmete esitamine on vajalik, et oleks teada üle-Eestiline varjupaikade mahutavus loomaliikide kaupa ning iga varjupaiga võimekus. Loomade heaolu tagamiseks peab iga varjupaiga tegevusloa taotleja otsustama, mitut täiskasvanut looma asjaomane varjupaik mahutab. Varjupaiga pidajal peaks olema läbi mõeldud ka kutsikate ja kassipoegade paigutamise võimekus ning sellisel hooajal, kui varjupaika tuleb rohkem noori loomi, peab loomade heaolu tagamiseks olema võimalus suurt puuri väiksemateks osadeks jagada ja nendesse loomi paigutada. Need andmed tuleb siduda varjupaiga tegevuskohaga, et oleks tagatud loomade heaolu ja varjupaigas peetavate loomade pidamise tingimuste vastavus seaduses ettenähtud pidamistihedusele.

LoKS-i § 5⁵ lõikes 4 täpsustatakse, et koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega tegeleva varjupaiga pidaja tegevusloa taotlus peab sisaldama lisaks MSÜS-is sätestatule määruse (EL) 2016/429 artikli 96 lõikes 1 nimetatud asjakohaseid andmeid. Sellise varjupaiga puhul, kust viiakse koeri, kasse ja valgetuhkruid teise liikmesriiki, on otstarbekas viidata määruse (EL)

---

³⁸[RT I, 25.03.2011, 1](#)

2016/429 artikli 96 lõikes 1 loetletud asjakohastele andmetele. Määruse (EL) 2016/429 artikli 96 lõike 1 kohaselt peab ettevõtja oma taotluses ettevõttele artikli 94 lõike 1 ja artikli 95 punkti a kohase heakskiidu saamiseks esitama pädevale asutusele järgmise teabe:

- a) asjaomase ettevõtja nimi ja aadress;
- b) asjaomase ettevõtte asukoht ja rajatiste kirjeldus;
- c) heakskiidu taotlemisel asjakohaste peetavate maismaaloomade või loomse paljundusmaterjali kategooriad, liigid ja arv ettevõttes;
- d) ettevõtte tüüp;
- e) muud ettevõtte eripäraga seotud asjaolud, mis on asjakohased ettevõttest tuleneva riski kindlaksmääramisel.

LoKS-i § 5⁵ lõikes 5 sätestatakse, et tegevusloa taotluses esitatud andmed kantakse põllumajandusloomade registrisse. See tähendab, et põllumajandusloomade registris hakatakse koguma LoKS-i alusel nii varjupaiga pidaja kui ka koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega tegeleva varjupaiga pidaja andmeid.

LoKS-i § 5⁵ lõike 6 kohaselt ei võeta varjupaiga pidaja ning koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega tegeleva varjupaiga pidaja tegevusloa taotluse lahendamise eest riigilõivu. MSÜS-i alusel tehtavate toimingute puhul tuleb riigilõivuseaduse § 344 järgi tasuda riigilõivu, kui eriseaduses ei ole tegevusloa taotluse läbivaatamise eest kehtestatud riigilõivuvabastust. Seetõttu tuleb sätestada LoKS-is asjakohane riigilõivuvabastus.

LoKS-i §-ga 5⁶ kehtestatakse varjupaiga pidaja tegevusloa kontrolliese. PTA väljastab tegevusloa taotlejale varjupaiga pidaja tegevusloa tingimusel, et tema loomade varjupaik vastab LoKS-i ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuetele. LoKS-iga kehtestatakse nõuded varjupaiga töötajatele, sealhulgas isikulised majandustegevuse nõuded. LoKS-i alusel kehtestatud määruses „Loomade varjupaigale esitatavad nõuded“ sätestatakse tingimused varjupaiga ruumidele ja ehitistele, vahenditele ja seadmetele ning ruumide ja ehitiste mikrokliimale. Täpsustatakse varjupaiga veterinaararsti ülesandeid ning omanikule looma üleandmise korda. Varjupaikadele suhtes kohaldatakse jätkuvalt ka järgmiseid õigusakte, milles tehakse loomade heaolu tagamiseks samuti täiendused: veterinaarseadus, Vabariigi Valitsuse 16. aprilli 2002. a määrus nr 130 „Hulkuvate loomade püüdmise, pidamise ja nende omaniku kindlakstegemise ning hulkuvate loomade hukkamise kord“; põllumajandusministri 24. juuli 2008. a määrus nr 76 „Lemmikloomade pidamise nõuded“; maaeluministri 25. novembri 2021. a määrus nr 73 „Põllumajandusloomade registri põhimäärus“.

LoKS-i §-ga 5⁷ kehtestatakse koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega tegeleva varjupaiga pidaja tegevusloa kontrolliese. Koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega tegelevale varjupaiga pidajale antakse tegevusluba, kui tema loomade varjupaik vastab LoKS-i ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuetele ning komisjoni delegeeritud määruse (EÜ) 2019/2035 artiklis 11 sätestatud nõuetele. See tähendab, et võrreldes varjupaiga pidaja tegevusloa kontrolliesemega kontrollitakse koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega tegeleva varjupaiga pidaja varjupaiga vastavust komisjoni delegeeritud määruses (EÜ) 2019/2035 sätestatud nõuetele. Täpsemalt peab PTA tegevusloa andmisel tagama, et selline loomade varjupaik, millest viiakse koerad, kassid ja valgetuhkrud teise liikmesriiki, vastab komisjoni delegeeritud määruses (EÜ) 2019/2035 I lisa 5. osas sätestatud järgmistele nõuetele:

- a) punktis 2 sätestatud nõuetele isoleerimise ja muude bioturvalisuse meetmete kohta;
- b) punktis 3 sätestatud nõuetele ehitiste ja vahendite kohta.

LoKS-i §-s 5⁸ kehtestatakse varjupaiga pidaja ning koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega tegeleva varjupaiga pidaja tegevusloale lisatavad kõrvaltingimused. MSÜS-i § 17 lõike 3 kohaselt on tegevusloa kõrvaltingimus mis tahes tingimus või kohustus, mis

ei ole põhiregulatsioon, sealhulgas tingimus, mis täiendab tegevusloa põhiregulatsioonist tuleneva majandustegevuse alustamise või teostamise tingimusi.

Eelnõu kohaselt on varjupaiga pidaja ning koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega tegeleva varjupaiga pidaja tegevusloa kõrvaltingimusteks:

- 1) varjupaigas loomade hooldamise eest vastutava isiku nimi ja isikukood või isikukoodi puudumise korral sünniaeg ning kontaktandmed;
- 2) selle veterinaararsti nimi ja isikukood või isikukoodi puudumise korral sünniaeg ning kontaktandmed, kelle pädevuses on tagada varjupaigas peetavate loomade tervis ja heaolu;
- 3) tegevusloa tähtaeg.

Esimese kõrvaltingimusena tuleb tegevusloale lisada varjupaigas loomade hooldamise eest vastutava isiku nimi, isikukood või sünniaeg ja kontaktandmed. Varjupaigas loomade hooldamise eest vastutava isiku ülesanded on eelnõu kohaselt sätestatud LoKS-i §-s 5⁹. Teise kõrvaltingimusena tuleb tegevusloale lisada selle veterinaararsti nimi, isikukood või sünniaeg ja kontaktandmed, kelle pädevuses on tagada varjupaigas peetavate loomade tervis ja heaolu. Viimase kõrvaltingimusena lisatakse tegevusloale varjupaiga tegevusloa tähtaeg. Kuigi MSÜS-i § 24 lõikes 1 sätestatud põhimõtte kohaselt antakse tegevusluba üldjuhul tähtajatult, on antud tegevuslubade puhul põhjendatud sätestada kehtivusaja piirang. Kehtivusaja piiranguks on olulisest avalikust huvist tulenev põhjus, milleks on varjupaigas peetavate loomade tervise ja heaolu tagamine. Pikemalt on kehtivusaja piirangut põhjendatud eelnõu § 1 punkti 4 (LoKS-i § 5⁴ lõige 2) sisu selgituse juures.

LoKS-i §-s 5⁹ sätestatakse nõuded varjupaiga töötajatele. Nähakse ette, et varjupaigas peab olema piisavalt töötajaid, et tagada varjupaigas peetavate loomade nõuetekohane pidamine. Sätestatakse varjupaiga pidaja kohustus määrata oma varjupaigas:

- 1) loomade hooldamise eest vastutav isik;
- 2) veterinaararst, kelle pädevuses on tagada varjupaigas peetavate loomade tervis ja heaolu.

Loomade varjupaiga eesmärgist lähtuvalt on vajalik määrata kaks vastutavat töötajat, kelleks on loomade hooldamise eest vastutav isik ja veterinaararst. Olenevalt varjupaigas peetavate loomade liikidest ja arvust on nende ülesandeks otsustada, mitu töötajat on piisav, et tagada varjupaiga tööülesannete täitmine. Lisaks sellele oskavad loomade hooldamise eest vastutav isik ja veterinaararst hinnata, millist hoolitsust vajavad erineva tervisestaatusega loomad ja millisel ajal peaks kasutama vabatahtlikke, et kõikide loomade hügieeninõuded oleksid tagatud. Nende ülesandeks on ka hinnata töötajate ja vabatahtlike oskusi ja teadmisi. Loomade hooldamise eest vastutav isik saab määrata pädevamad töötajad täitma keerulisemaid tööülesandeid nagu näiteks ravimi manustamine.

Loomade hooldamise eest vastutav isik peab viibima tööajal varjupaigas kohapeal ning vastutab sel ajal varjupaigas peetavate loomade heaolu ja hooldamise eest. Tema ülesandeks on koordineerida loomadega kokkupuutuvate varjupaiga töötajate ja vabatahtlike isikute täpsemaid tööülesandeid ning vastutada nende isikute nõuetekohaste teadmiste ja oskuste eest.

Veterinaararsti ülesandeks varjupaigas on tagada koos loomade hooldamise eest vastutava isikuga loomadele head pidamistingimused ja hea tervis. Tema kõige olulisem ülesanne on otsustada loomadele tehtavate protseduuride ja menetluste üle nii indiviidi kui ka karja tervise seisukohalt. Igal varjupaigal peab olema veterinaararst, kes on kursis selle varjupaiga eripärade ja võimalike bioturvalisuse riskidega, et otsustada vastavalt loomaliikidele vajalikud haiguste ennetamiseks ette nähtud meetmed. Varjupaiga pidaja tegevusloal märgitud veterinaararst ei pea olema ainus veterinaararst, kes sellele varjupaigale teenust pakub, vaid kasutada võib ka teiste veterinaarkliinikute ja -arstide teenuseid.

LoKS §-s 5¹⁰ sätestatakse tegevusloa peatamise ja kehtetuks tunnistamise erisused.

PTA võib tegevusloa osaliselt või täielikult peatada või kehtetuks tunnistada, kui on rikutud LoKS-i, selle alusel kehtestatud õigusaktide või EL-i asjaomaste õigusaktide, näiteks (EL) 2019/2035 või (EL) 2016/429, nõudeid, mis ei ole tegevusloa kontrolliesemeks. Selline erisus on vajalik, sest varjupaigale esitatavad nõuded on seotud ka erinevate tegevustega, mille täitmist saab kontrollida siis, kui ettevõtja on tegevusega alustanud, näiteks bioturvameetmete rakendamine. PTA-l peab säilima võimalus peatada varjupaiga tegevusluba juhul, kui varjupaik rikub tegutsemise käigus näiteks loomapidamisnõudeid.

Eelnõu § 1 punktidega 5 ja 6 muudetakse LoKS-i § 18 lõike 1 sõnastust ja paragrahvi täiendatakse lõigetega 1¹–1³. Muudatuste kohaselt võib looma eutanaasia läbiviimise vajaduse üle otsustada lisaks looma omanikule ka veterinaararst ning vajaduse korral võib veterinaararst võtta vastu eutanaasia otsuse kannatava hulkuva looma puhul, kelle omanikku ei ole võimalik tuvastada.

Kehtivas seaduses on eutanaasia mõiste määratletud järgmiselt: „Eutanaasia on looma hukkamine looma omaniku algatusel või kaastundest, kui ellujäämine tekitaks loomale kestvaid kannatusi või kui tema liigiomane eluviis osutub võimatuks“. Muudatus on tingitud vajadusest jagada raske otsusega kaasnevat vastutust looma omaniku ja veterinaararsti vahel, kellest viimasel on asjakohased erialased teadmised. Lisaks tuleb tagada omanikuta, haige või vigastatud looma heaolu juhul, kui sellist looma ei ole võimalik ravida või tema edasine elushoidmine valmistaks talle kannatusi. Samuti on oluline asendada määratluses sõna „kaastundest“ sõnaga, mis on konkreetsem ja vähendab mitmeti mõistetavust.

Loomaomanikul on oluline osa oma lemmiklooma igapäevasel jälgimisel ning loomaomanik peaks olema suuteline tuvastama terviseprobleemile viitavaid käitumismuutuseid, nagu näiteks oksendamine ja isutus. Probleemide korral pöörduakse loomaga veterinaararsti vastuvõtule, kus oodatakse koostööd veterinaararstiga³⁹. Haiguste ravimisel arvestab veterinaararst nii looma igapäevase heaoluga kui ka hea veterinaarse tavaga, tehes omanikule konkreetseid ettepanekud raviplaani kohta. On mitmeid haiguseid, mida pole võimalik välja ravida, kuid mille ravi eesmärk on aeglustada haiguse kulgu ning vähendada kliinilisi tunnuseid – südamehaigused, teatud liiki kasvaja-tüüpi haigused, immuunvahendatud haigused, liikumiselundkonna haigused, teatud nakkushaigused ning mitmed teised. LoKS-i § 5¹ lõike 1 kohaselt peab haigestunud või vigastatud lemmikloom saama vajalikku ravi, aga haiguste korral, kus looma igapäevane heaolu kannatab teda vaevavate kliiniliste sümptomite tõttu, on teinekord eutanaasia ainus kannatusi leevendav eetiline veterinaarne meede. Eutanaasia otsustamist peavad veterinaararst ja loomaomanik saama arutada sama vabalt ja vahetult kui mis tahes raviplaani, kui see on looma heaolu tagamiseks hädavajalik.

Loomakliinikutesse tuuakse ka vigastatud loomi, kelle omanik ei ole teada. Praegu on parim viis loomaomaniku tuvastamiseks mikrokiip, mille lugemine on veterinaararsti igapäevatöö osa. Kui loomal puudub mikrokiip või mõni teine identifitseerimist võimaldav element, põhjustab see keerulise olukorra: veterinaararst ei tohi jätta looma abitusse seisundisse, aga kes maksab looma ravi eest ning kes selle looma eest vastutab? Kui loomal puudub omanik, siis peab veterinaararst lähtuma looma seisundist. Hea prognoosi puhul on juba praegu hea koostöö loomakliinikute ja loomadega tegelevate organisatsioonide vahel ning tihti on mõni organisatsioon nõus looma raviarved tasuma. Kui prognoos on lootusetu, siis peab loomaarstil olema seaduslik õigus selline loom eutaneerida, tehes selle otsuse looma omaniku asemel.

---

³⁹N.Janke, J.B. Coe, T.M. Bernardo, C.E. Dewey, E.A. Stone. Pet owners' and veterinarians' perceptions of information exchange and clinical decision-making in companion animal practice. PLoS One, 2021.

Esineb ka olukordi, kus looma omanik ei jõua veterinaararsti juurde oma looma haiguse varajases staadiumis. Põhjuseid on mitmeid: probleemi tõsidust hinnatakse valesti, loom varjab enda haigust hästi või lükkub visiidi aeg veterinaararstide vähesuse tõttu edasi^{40 41}. Arvestades looma vanust, haigust ja haiguse kulgu, võib looma seisund halveneda piirini, kus selle looma ravi ei ole enam näidustatud. Ka sellisel juhul on veterinaararsti ja loomaomaniku koostöö ülioluline: üks näeb looma hetkeseisundit ja teine on teadlik looma seisundi muutusest ajas. Looma heaolu tagamiseks on tähtis mõlemate teadmised kõrvutada ja võimaluse korral võtta vastu ühine otsus. LoKS-i § 3 lõike 2 punkt 4 sätestab, et loomapidaja kohustus on võimaldada loomale muu looma terviseks ja heaoluks vajalik ning § 4 lõikes 1 kohaselt loetakse looma suhtes lubamatu teona ka looma abitusse seisundisse jätmine. Kui loomale ravimite manustamine ei suuda looma igapäevast heaolu tagada, siis tuleb loomale tema heaolu tagamiseks võimaldada eutanaasia.

Praegu on vastutus eutanaasia otsuse tegemisel ning sellega kaasnev negatiivne emotsioon üksnes loomaomanikul. Selline suur otsus peaks tuginema kahel arvamusel, et põhjustada looma omanikule vähem negatiivseid emotsioone ja süütunnet, mis kaasnevad vastutusrikka ja keerulise otsusega. Ameerika veterinaarmeditsiini ühingu (*American Veterinary Medical Association*) 2023. aasta küsitlustest selgub, et 80% loomaomanikest arvavad, et ohtlik on lasta kellelgi teisel peale veterinaararsti anda soovitusi nende lemmiklooma elu või surma puudutavates küsimustes.⁴² Kopenhaageni ülikoolis tehtud uuring näitas, et koera omanikud soovisid rohkem veterinaararsti sisendit eutanaasia korral, sest neil puudusid pädevad teadmised ja nad ei soovinud üksinda vastutada enda lemmiklooma elu üle otsustamise eest.⁴³ Juhul, kui lemmiklooma omaniku arvamus ei ühti veterinaararsti omaga, on võimalus kaasata otsustusprotsessi pereliikmeid või pöörduda mõne teise veterinaararsti vastuvõtule. Kui veterinaararsti ja loomaomaniku arvamusel lahknevad, saab veterinaararst paluda olukorda hinnata kolleegidel või soovitada omanikul pöörduda arvamuse saamiseks teise loomakliinikusse. Otsus loom eutaneerida peab olema isetu ja põhinema looma heaolu tagamisel ning kannatava looma puhul ei tohi selle otsuse tegemist edasi lükata.

Muudatus on vajalik loomaomanikust tulenevate asjaolude tõttu, milleks on nii veterinaarteenuse hind kui ka emotsionaalne sidusus ja sellest tulenev olukorra väärti mõistmine.⁴³ Veterinaararstil peab olema õigus otsustada looma elu üle olukorras, kus loomaomanik on pahatahtlik või emotsionaalselt ebaadekvaatne ja soovib õigustamatult looma hukkamist või ei ole sellega nõus olukorras, kus see on ainuõige lahendus. British Veterinary Association'i eutanaasiajuhis toob näiteks olukorra, kus loomaomanik soovib terviseprobleemideta looma eutaneerida, mis seab veterinaararsti keerulise eetilise dilemma ette: kas lähtuda looma heaolust või kliendi soovist?⁴⁴ Näiteks olukord, kus loomaomanik soovib oma looma eutanaasiat põhjusel, mis mõjutab tema pereliikmeid. Selliseks näiteks võib tuua lapse allergia või sellise lähedase perekonnaliikme surm, kes oli koera tegelik omanik. Sellisel juhul on tegemist huvide konfliktiga ja kui lemmikloom on terve, tuleb leida talle uus kodu. Kui veterinaararst leiab sarnases olukorras, et sellisele loomale pole võimalik uut kodu pakkuda, näiteks on tegemist eaka loomaga, kellel on mitmeid

---

⁴⁰A.Ladva. Loomaarste vähe, koduloomi palju: ooteaeg veterinaari juurde jõuab haigla järjekorrale järele. Õhtuleht 26.02.2023 <https://www.oh tuleht.ee/tarbija/1080484/loomaarste-vahe-koduloomi-palju-ooteaeg-veterinaari-juurde-jouab-haigla-jarjekorrale-jarele>

⁴¹K.Raidla. Eestis on puudu vähemalt 200 loomaarsti. ERR 14.08.2024. <https://www.err.ee/1609424848/eestis-on-puudu-vahemalt-200-loomaarsti>

⁴²M.Rosati. New AVMA research finds pet owners overwhelmingly prefer veterinarian-led care for their pets. American Veterinary Medical Association 11.07.2023 <https://www.avma.org/news/press-releases/new-avma-research-finds-pet-owners-overwhelmingly-prefer-veterinarian-led-care>

⁴³S.B. Christiansen, A.T. Kristensen, J. Lassen, P. Sandøe. Veterinarians' role in clients' decision-making regarding seriously ill companion animal patients. Acta Veterinaria Scandinavica, 2015. <https://actavetscand.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13028-016-0211-x>

⁴⁴Guide to euthanasia. British Veterinary Association, 2016. https://www.bva.co.uk/media/2981/bva_guide_to_euthanasia_2016.pdf

tervisprobleeme, mis vajavad hoolt, või loomal esineb käitumisprobleeme ja tema uude koju paigutamine võiks lõppeda soovimatu agressiooniga, võib ühe võimalusena kaaluda eutanaasiat.

Ootamatus ja kriitilises olukorras, nagu näiteks autoavariis olnud looma erakorraline vastuvõtt või kukkumistraumaga kassipoja visiit, mõjutavad emotsioonid ja emotsionaalne seotus paratamatult ka loomaomanikku. Negatiivne mõju esineb juhul, kui prognoos on halb kuni lootusetu, aga omanik nõuab diagnostika ja raviga jätkamist.⁴⁴⁴ Selliste juhtumite korral on looma heaolu seisukohast oluline, et tema elu üle saab otsustada ka veterinaararst, kellel ei ole loomaga emotsionaalset seotust, vaid on asjakohased teadmised ja kes suudab faktidele tuginedes tõlgendada looma tervislikku seisundit emotsioonide vabalt. Lisaks sellele on veterinaararst teadlik turul pakutavatest teenustest ja võib olla protseduure, mida ei ole võimalik ega eetilise teostada; nende tegemata jätmisel kannatab loom aga terve elu tugeva kroonilise valu käes, mis on looma heaolu seisukohast ebaetiline.

Islandi seaduses on lõige, mis kohustab omanikku veenduma, et haige või vigastatud loom saab korralikku meditsiinilist hoolitsust või eutaneeritakse.²⁵ Taani seadus (LBK) kohustab veterinaararsti omanikule soovitama looma eutanaasiat, kui looma ei ole võimalik ravida ning tema seisund põhjustab talle ebavajalikku kannatust. Kui looma omanik keeldub eutanaasiast, on veterinaararstil õigus võtta vastu see otsus ise, kui on tõendatav, et see on looma heaolu huvides.⁴⁵ Lätis on kehtestatud terve lõige erinevatest olukordadest, kus eutanaasia on lubatud. Esimene punkt lubab eutanaasiat looma ravimatu haiguse või vanusega kaasnevate ja loomale kannatusi põhjustavate protsesside korra.⁴⁶ Sarnaselt nende riikide rangemale regulatsioonile looma heaolu kaalutlustel eutanaasia läbiviimise kohta, tuleb selgesõnalisemalt sätestada ka LoKS-is veterinaararsti õigus anda soovitus eutanaasia läbiviimiseks.

Eelnõu § 1 punktiga 7 muudetakse LoKS-i § 36 lõike 8 sõnastust, et viia see kooskõlla biotsiidiseadusega. 2023. aastal jõustus biotsiidiseaduse muutmise seadus, millega tunnistati kehtetuks biotsiidiseaduse 3. peatükk ehk selle §-d 13–21. Seaduse seletuskirjas on selgitatud: „Paragrahvide 13–21 alusel anti välja turustuslube vastavalt ülevõetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 98/8/EÜ, mis käsitles biotsiidide turule viimist. Biotsiididirektiiv kaotas kehtivuse ja asendati 1. septembrist 2013. a määrusega 528/2012 (edaspidi *biotsiidimäärus*)⁴⁷, mistõttu pärast seda kuupäeva enam turustuslube ei väljastatud. Turustusloa asemel hakati biotsiidimääruse alusel biotsiididele välja andma riiklikke lube, kuid varem välja antud turustusload jäid paralleelselt kehtima. Turustusluba anti tähtajalisena kuni kümneks aastaks ning viimane turustusluba kaotas kehtivuse 30. juunil 2020. Pärast seda kuupäeva pole biotsiidiseaduse §-de 13–21 alusel ühtegi kehtivat turustusluba väljastatud.⁴⁸“ Kehtivas LoKS-is viidatakse endiselt biotsiidiseaduses sätestatud toimikutele (biotsiidiseaduses kehtetuks tunnistatud § 15), mistõttu on vaja nimetatud viide ajakohastada. Pärast eelnõu seadusena jõustumist viidatakse LoKS-is biotsiidimäärusele, mitte enam biotsiidiseadusele.

Eelnõu § 1 punktiga 8 täiendatakse LoKS-i §-s 60¹ sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid. Muudatuse kohaselt täiendatakse LoKS-i § 60¹ lõikega 2, mille kohaselt juhul, kui eluruumi kasutatakse ka äriruumina, võib korrakaitseorgan selle töö- või lahtioleku ajal läbi vaadata ilma korrakaitseaduse § 51 lõikes 2 sätestatud halduskohtu loata.

⁴⁵Bekendtgørelse af dyreværnsloven (LBK 1150) Dyreværnsloven 12.09.2015.

<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2015/1150>

⁴⁶Grozījumi Dzīvnieku aizsardzības likumā. Latvijas Vēstnesis, 27.03.2024. <https://likumi.lv/ta/en/en/id/14940-animal-protection-law>

⁴⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 528/2012, milles käsitletakse biotsiidide turul kättesaadavaks tegemist ja kasutamist (ELT L 167, 27.06.2012, lk 1–123)

⁴⁸ Riigikogu koduleheküljel, eelnõud. Biotsiidiseaduse ja teiste seaduste muutmise seadus 700 SE, 29.09.2022.

<https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/0e7dc9d6-4ff0f-4c27-8d3e-081de7d139cb/>

LoKS-i §-s 60¹ on loetletud KorS-is sätestatud erimeetmed, mida korrakaitseorgan võib LoKS-is sätestatud riikliku järelevalve teostamiseks kohaldada. Nimetatud säte annab võimaluse rakendada KorS-i §-des 30–32, 45 ja 49–53 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid KorS-is sätestatud alusel ja korras. KorS-i § 51 lõike 2 alusel tohib korrakaitseorgan vaadata läbi isiku valduses olevat eluruumi või äriruumi väljaspool selle töö- või lahtiolekuaega ainult halduskohtu eelneval loal. Enamik juhtumeid, mille kontrollimisel võib tekkida vajadus rakendada KorS-i § 51, on loomakaitse valdkonnas seotud isiku eluruumides looma pidamisega (enamjaolt vihjepõhine kontroll). Sellisel juhul on valduse läbivaatamiseks tarvis halduskohtu eelnevat luba. Vahetu kõrgendatud ohu tõrjumise vajaduse tõttu tohib valduse läbi vaadata ilma halduskohtu eelneva loata, taotledes selle loa tagantjärele (KorS-i § 51 lõige 2). Enamasti ei ole ette teada, mis PTA-d vihjete kontrollimisel ees ootab, seega vajadus valdus läbi vaadata võib tekkida kohapealsete asjaolude väljaselgitamise tagajärjel. Isiku puhul, kes peab lemmikloomi kaubanduslikul eesmärgil ja kellel on seadusest tulenev teatamis- või loakohustus, langeb eluruum sageli kokku tema äriruumiga ehk loomapidamisruumiga. Näiteks on see sageli nii eraelamutes ja talumajapidamistes kaubanduslikul eesmärgil loomade pidamise puhul (kasvandused). Selliseid eraelamuid ja talumajapidamisi tuleks käsitada äriruumina ehk ettevõttena. Selleks, et iga sellise valduse läbivaatamiseks ei oleks eelnevalt vajalik taotleda luba läbivaadatava eluruumi asukohajärgselt halduskohtult, on loomaheaolu huvides mõistlik sätestada LoKS-is riikliku järelevalve erisus, mille kohaselt juhul, kui eluruumi kasutatakse ka äriruumina, võib korrakaitseorgan selle töö- või lahtioleku ajal läbi vaadata ilma KorS-i § 51 lõikes 2 sätestatud halduskohtu loata. Sarnane riikliku järelevalve erisus on sätestatud mitmetes põllumajandusvaldkonna seadustes, näiteks toiduseaduses (§ 49 lõige 7), söödaseaduses (§ 26¹ lõige 2), taimekaitseseaduses (§ 88² lõige 8) ja mahepõllumajanduse seaduses (§ 18 lõige 2).

Eelnõu § 1 punktidega 9 ja 10 täpsustatakse LoKS-i §-s 64² sätestatud PTA asendustäitmise toiminguid, mida PTA rakendab looma nõuetekohase pidamisega seotud kohustuse ülevõtmisel tehtud ettekirjutuse täitmata jätmise korral. LoKS-i § 64² lõigete 2 ja 3 sõnastust muudetakse viisil, mis annab PTA-le võimaluse võõrandada lisaks lemmikloomale ka põllumajandusloom. Lisaks tekib PTA-l võimalus võõrandada loom ka muule isikule, kes soovib seda looma omandada. Muudatuste eesmärk on tagada PTA tegevustes õigusselgus.

LoKS-i § 64² lõikes 2 nähakse ette, et PTA-l on õigus nii lemmikloom kui ka põllumajandusloom võõrandada nii isikule, kes asendustäitmise korras võõrandatud looma pidas, kui ka isikule, kes seda looma varem pidanud ei ole, kuid on selleks soovi avaldanud.

Kehtiva LoKS-i § 64² lõike 2 sõnastus võimaldab PTA-l võõrandada üksnes lemmiklooma isikule, kes pidas seda looma asendustäitmise korras. Selline võõrandamise kord ei kehti põllumajanduslooma puhul. Põllumajanduslooma puhul on kehtiva LoKS-i § 64² lõike 4 kohaselt ette nähtud hukkamise korraldamine või kõrge aretusväärtusega tõupuhta aretuslooma võõrandamine elektroonilise enampakkumise teel LoKS-i §-de 64³–64⁷ kohaselt. Tõupuhas aretuslooma võib võõrandada avalikul elektroonilisel enampakkumisel juhul, kui tema tervises seisund seda võimaldab. Muudatus seaduses annab võimaluse võõrandada sellist põllumajanduslooma, kellel puudub kõrge aretusväärtus, nagu näiteks teadmata sugupuuga veis. Võõrandada võib looma, kes võib olla kõrge aretusväärtusega, aga kellel puudub pass või identifitseerimist võimaldav mikrokiip, näiteks hobuslase passita tõuhobune.

Oluline on ka märkida, et alati ei ole otstarbekas võõrandada kõrge aretusväärtusega looma elektroonilise enampakkumise korras. Seda põhjusel, et raha eest looma ostev inimene soovib soetada endale heas kehakonditsioonis looma, mitte looma, kelle omanik on tema eest hoolitsenud nii halvasti, et tema loomade pidamine võetakse asendustäitmise korras üle. Looma nõuetekohase pidamisega seotud kohustuse ülevõtmine ja vajadusel omaniku valdusest ära võtmine on PTA kõige viimane meede sekkumiseks, peale hoiatusi ja ettekirjutusi ning omaniku toetamist ja lahenduste leidmist.

Alates 2021. aastast on PTA üle võtnud 9 hobuse, 142 veise, 43 lamba ja 29 kitse nõuetekohase pidamise.⁴⁹ Mitte ühtegi nendest loomadest ei ole õnnestunud võõrandada avalikul elektroonilisel enampakkumisel, sest need loomad olid halvas kehakonditsioonis, määrdunud ja mitte puhtatõulised isendid. Kehtiva seaduse alusel ootaks neid loomi hukkamine. Võõrandamise protsessis muudatusi ei tehta ja PTA on endiselt kohustatud võõrandamist protokollima. Selleks nähakse LoKS-i § 64² lõikes 3 ette, et mitte üksnes lemmiklooma, vaid igasuguse looma võõrandamine protokollitakse ning looma võõrandamise kohta väljastab PTA loomapidajale viivitamata kirjaliku teatise.

Heaoluühiskonna arenguga on tekkinud Eestis mitmeid organisatsioone, kes teevad PTA-ga koostööd ning on nõus võtma endale ka kehtivas seisus põllumajandusloomi. Sellisteks ettevõteteks on MTÜ Ranna Rantšo, MTÜ Paitame Loomakesi, MTÜ Ayuda (Päite Loomapark). Lisaks sellele leidub loomapidajaid, kes on nõus põhikarja kõrvale võtma mõned üksikud väärkoheldud loomad, sest tihti on kohalik kogukond PTA-le tehtud vihjetega kursis. Eelkirjeldatud muudatuse tulemusena on võimalik hukkamisele määratud põllumajandusloomad asustada ümber uutesse kodudesse ja PTA-l on võimalik oma tööd paremini teha.

Eelnõu § 1 punktiga 11 muudetakse LoKS-i § 64² lõiget 4 ja sõnastatakse, et looma hukkamise korraldab PTA loomapidaja kulul asendustäitmise ja sunniraha seaduses asendustäitmise kohta sätestatud korras.

Kehtiva LoKS-i § 64 lõike 4 kohaselt korraldab PTA põllumajanduslooma hukkamise loomapidaja kulul asendustäitmise ja sunniraha seaduses asendustäitmise kohta sätestatud korras. Muudatuse eesmärk on võimaldada PTA-l korraldada nii põllumajanduslooma kui ka lemmiklooma hukkamine loomapidaja kulul asendustäitmise ja sunniraha seaduses asendustäitmise kohta sätestatud korras.

PTA-l võib tekkida vajadus loom hukata sõltumata selle looma liigist, kui looma tervises seisund ei luba teda võõrandada. Selline võimalus on oluline väga rängalt väärkoheldud looma või abitusse seisundisse jäetud looma puhul, kes vajab kohe veterinaararsti abi. Kui PTA veterinaarharidusega ametnik või veterinaararst hindab looma elukvaliteedi lootusetuks, siis hukkamise eest on kohustatud tasuma loomapidaja, kes vastutab tekkinud olukorra eest.

Eelnõu § 1 punktidega 12 ja 13 muudetakse ja ajakohastatakse LoKS-i §-des 66¹–66¹⁰ sätestatud vastutussätetes karistumäärasid. Peamise muudatusena on juriidilise isiku trahvimäära tõstetud sada korda võrreldes kehtiva õigusega. Füüsilise isiku karistumäärasid on tõstetud järgmiste rikkumiste puhul: looma suhtes lubamatu teo toimepanemine, looma tapmise või hukkamise kohta esitatavate nõuete rikkumine ning loomkatse loata tegemine või loomkatse tegemise nõuete rikkumine.

Tulenevalt Veterinaar- ja Toiduameti (edaspidi *VTA*) ning Põllumajandusameti ühinemisest aastal 2021 ei ole säilinud head ülevaadet enne 2021. aastat algatatud väärtegade kohta VTA-s. Olemasolevate andmete põhjal saab järeldada järgmist. 2012. aastal ei ole LoKS-i alusel vääртеomenetlusi läbi viidud. 2014. aastal on algatatud 1 vääртеomenetlus LoKS-i § 66¹ alusel, kuid selle lõpptulemus ei ole teada. 2016. aastal viidi läbi neli menetlust, millest kahe tulemus ei ole teada (ühe menetluse puhul alustati menetlust LoKS-i § 66² alusel ning teise puhul LoKS-i § 66¹ ja LoKS-i § 66² alusel) ning millest kaks on määrusega lõpetatud (menetlusi alustati ühel juhul LoKS-i § 66¹ alusel ning teisel juhul LoKS-i § 66² alusel). 2020. aastal viidi läbi kolm menetlust (kaks LoKS-i § 66¹ alusel ning üks LoKS-i § 66¹ alusel), mille tulemused ei ole teada. Teada ei ole ka see, kas antud vääртеomenetlused on läbi viidud juriidilise või füüsilise isiku kohta.

---

⁴⁹ PTA. Loomade võõrandamise andmestik. Päring: 28.01.2025.

Alates 1. jaanuarist 2021, kui alustas tegutsemist PTA, on jõustunud karistamise otsused järgmistes vääртеomenetlustes: 2021. aastal juriidilisele isikule LoKS-i § 66¹ alusel 200 trahviühikut, 2023. aastal 2 vääртеomenetlust, mõlemad eraisikule LoKS-i § 66² alusel vastavalt 200 ja 400 trahviühikut ning 2024. aastal 2 vääртеomenetlust eraisikutele LoKS-i § 66¹ alusel, mõlemal juhul 400 trahviühikut.

PPA-le tehtud päringus väljakutsete kohta selgub, et „juhtum loomaga“ väljakutseid esines 2014. aastal 158, aga aastaks 2020 oli nende väljakutsete arv tõusnud viis korda, ületades 800 väljakutse piiri. Väljakutsete statistika on toodud tabelis 1, aga tuleb arvestada, et tegemist on ainult väljakutsete põhjal alustatud menetlustega. Rahatrahve tehakse rikkumiste alusel igal aastal umbes 20.⁵⁰ Tuleb arvestada, et menetluste ja rikkumiste koguarv kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse, LoKS-i ja KarS-i § 264 osas on kõiki väär- ja kuritegusid arvestades oluliselt suurem kui ainult väljakutsetega seotud menetluste ja rikkumiste arv. Lisaks ei kajastu siin PTA tehtud sunnirahade nõue ega vääртеomenetluse korral tehtud trahvid.

Tabel 1 Loomaga seotud väljakutsete infopäring PPA 26.05.2025.

Aasta	2014	2020	2021	2022	2023	2024
„juhtum loomaga“ väljakutsete arv	158	890	837	960	984	834
... neist alustatud vääртеomenetlus	34	29	29	38	39	27
... neist alustatud kriminaalmenetlus	2	3	3	8	10	16

LoKS-i alusel kehtestatud trahvimäärasid erinevate rikkumiste eest tuleb muuta, et need oleksid tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Arvestades loomade heaoluga seotud avalikku huvi ja ühiskonna kõrgendatud ootusi loomade heaolu eest seismisel, on põhjendatud korrigeerida trahvide maksimummäärasid kõigi LoKS-i alusel nimetatud koosseisude puhul. Praegused karistumäärad on kehtestatud ligi kümme aastat tagasi, osa rikkumiste puhul veelgi varem. Karistusi tuleb muuta selleks, et need oleksid ühelt poolt distsiplineeriva mõjuga ja aitaksid ennetada rikkumiste toimepanekut, ning teisalt annaksid võimaluse PTA-l reageerida vastavalt toimepandud rikkumise tõsidusele.

Kehtivas VS-is ja LoKS-is on karistuste ehk trahvimäärade erinevused juriidiliste isikute puhul kümnekordsed. Näiteks juhul, kui loomakasvatustevõttes tegutsev ettevõtja jätab lambad hooletusse sellisel viisil, et nad hukkuvad, siis karistuseks saab ettevõtjale määrata vääртеo toimepanemise eest trahvi kuni 3200 eurot. Samal ajal, kui ta ei ole lambaid õigel ajal kõrvamärkidega identifitseerinud, on VS-i järgi võimalik määrata trahvi kuni 32 000 eurot. Sellise ebamõistliku ja põhjendamatu trahvimäärade erinevuse kõrvaldamiseks tuleb LoKS-i trahvimäärad ajakohastada. LoKS-is kehtestatud trahvimäärad peavad peegeldama loomaheaolu kui kõrget ja kaitstavat avalikku väärtust.

⁵⁰ PPA. Loomadega seotud väljakutsed. Päring 26.05.2025

Otsus tõsta juriidiliste isikute trahvimäära sada korda tingib asjaolu, et trahvimäärade kehtestamisel 2005. aastal oli Statistikaameti andmetel taime- ja loomakasvatuse, jahinduse ja neid teenindavate tegevusalade müügitulu ligikaudu 330 000 eurot, toona kehtestatud karistumäär ehk 3200 eurot oli seega 0,00097% müügitulust. Ainuüksi see näitab, et trahvimäärad ei oleks olnud mõjusad ka juhul, kui oleks toimunud rikkumine ja oleks määratud rahatrahv. 2023. aasta müügitulu eelnimetatud valdkondades on Statistikaameti andmetel ligikaudu 1,16 miljonit eurot ja kui tõsta trahvimäära kümme korda ehk 32 000 euron, oleks karistumäär 0,003% kogu müügitulust, kuid tõstes seda sada korda, on karistumäär 0,03%, mis peaks olema mõjusam. Keskmiselt on selle valdkonna müügitulu 2005. aastat ja 2023. aastat võrreldes muutunud ligikaudu 280%.

LoKS-i § 66¹ lõikes 2, § 66² lõikes 2, § 66⁴ lõikes 2, § 66⁵ lõikes 2, § 66⁶ lõikes 2, § 66⁷ lõikes 2, § 66⁸ lõikes 2 ja § 66¹⁰ lõikes 2 sätestatud väärtegude puhul (loomapidamisnõuete rikkumine; looma suhtes lubamatu teo toimepanemine; loomade võistluse ja looma avaliku näitamise nõuete rikkumine; looma vedamise kohta esitatavate nõuete rikkumine; looma tapmise või hukkamise kohta esitatavate nõuete rikkumine; looma ravimise ja muu veterinaarse menetluse nõuete rikkumine, loomkatse loata tegemine või loomkatse tegemise nõuete rikkumine loomapidamise õiguseta isiku toimingud) tõstetakse juriidilise isiku trahvimäära sada korda, mistõttu võib nende väärtegude puhul karistada juriidilist isikut rahatrahviga kuni 320 000 eurot. Nende nõuete rikkumine võib oma olemuselt kaasa tuua oluliselt suurema kahju looma tervisele või heaolule. Loetletud rikkumiste puhul füüsilise isiku trahvimäära võrreldes kehtivaga ei muudeta.

LoKS-i § 66² lõikes 1, § 66⁶ lõikes 1 ja § 66⁸ lõikes 1 sätestatud muudatuste kohaselt tõstetakse ka füüsilise isiku karistumäärasid. Kui füüsiline isik on toime pannud LoKS-i § 66² lõikes 1, § 66⁶ lõikes 1 või § 66⁸ lõikes 1 sätestatud väärteo (loomaga suhtes lubamatu teo toimepanemine; looma tapmise või hukkamise kohta esitatavate nõuete rikkumine; loomkatse loata tegemine või loomkatse tegemise nõuete rikkumine), siis nende väärtegude puhul võib muudatuste kohaselt karistada rahatrahviga kuni 300 trahviühikut. Trahvimäära on tõstetud 100 trahviühiku võrra, sest nende rikkumiste puhul on tegemist väga olulisel määral loomatervise ja -heaolu kahjustamisega.

Eelnõu § 1 punktiga 14 täiendatakse LoKS-i § 81¹ uute üleminekusätetega, et tagada sujuv üleminek vanalt õiguslikult korralt uuele.

Eelnõu on koostatud arvestusega, et loomakaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu (EIS-is eelnõu toimiku number: 25-0034⁵¹) jõustub seadusena 2026. aasta 1. jaanuaril ning käesolevas eelnõus kavandatud muudatused üleminekusätete osas arvestavad juba eelnimetatud seaduseelnõus kavandatud muudatusi.

LoKS-i § 81¹ lõike 16 kohaselt kohaldatakse LoKS-i § 5² lõikes 5 sätestatud koera ketis pidamise keeldu 2027. aastal ja hiljem sündinud koerte suhtes. See tähendab, et koera, kes on sündinud enne eelnimetatud aastat, on lubatud mõjuval põhjusel ketis pidada tema surmani ja eeldusel, et looma heaolu on tagatud. Üleminekusättes arvestatakse, et tagada on vaja nii loomade heaolu kui ka inimeste turvalisus. Ketis pidamisega harjunud looma peab olema võimalik pidada ketis vajadusel tema elu lõpuni, tegemata järeleandmisi tema heaolus, kui ta on sellise pidamisviisiga harjunud ning võib oma agressiivse käitumisega kahjustada inimeste turvalisust või teiste loomade heaolu.

LoKS-i § 81¹ lõikes 17 sätestatakse teine üleminekusäte, mille kohaselt võib koera, kes on sündinud enne 2027. aasta 1. jaanuari ja keda peetakse LoKS-i § 3 lõike 5 alusel kehtestatud nõuete kohaselt ketis ning kes võib teistsuguse pidamisviisi korral olla agressiivne või ohtlik iseendale või teisele loomale või inimesele, pidada ketis kuni 2037. aasta 1. jaanuarini või tema surmani. See tähendab, et aastast 2037 ei tohi enam ühtegi koera ketis pidada. Selline

⁵¹ <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/cdaebd17-4423-4c74-9c9f-98678efc3d99>

üleminekusäte annab piisavalt pika aja kõikidele loomaomanikele, kes peavad enda koera ketis, et vajadusel õpetada koer ümber uue pidamisviisiga ning käia vajadusel koertekoolis või käitumisharjutaja juures. Kuna praegusel ajal on Eestis märgata trendi, et koeri peetakse üha vähem ketis, on alust loota, et aastaks 2037 ei pea enam ühtegi koera püsiva pidamisviisina ketis pidama.

LoKS-i § 81¹ täiendatakse lõikega 18, mille kohaselt käesoleva seaduse jõustumise seisuga tegutsev varjupaiga pidaja peab omama varjupaiga pidaja tegevusluba alates 2028. aasta 1. jaanuarist.

Sätte eesmärk on tagada piisavalt pikk üleminekuaeg, et juba tegutsevad varjupaiga pidajad saaksid tegevusloa nõuetega tutvuda ning vajaduse korral enda tegevust ümber korraldada, et vastata LoKS-is ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuetele ning taotleda tegevusluba. Üleminekuaeg on oluline ka lube väljastavale PTA-le nõuetele tutvumiseks ning kontrollide tegemiseks.

LoKS-i § 81 lõike 19 kohaselt loetakse LoKS-i § 5⁴ lõike 1 kohane loakohustus täidetuks, kui isik on täitnud enne käesoleva seaduse jõustumist kehtinud VS-i § 25 lõike 2 punkti 3 kohaselt tegevusloakohustuse.

Eelnõu §-s 2 muudetakse VS-i.

VS-i muudatused on sisuliselt seotud LoKS-is kavandatud muudatustega ja tehakse selleks, et viia VS-i sätted kooskõlla LoKS-is kavandatud muudatustega.

Eelnõu § 2 punkti 1 kohaselt täpsustatakse VS-i § 24 lõike 2 punkti 1 sõnastust. VS-i § 24 lõikes 2 on viidatud tegevusaladele, millel tegutsemise korral on isikul teatamiskohustus. VS-i § 24 lõike 2 punktis 1 viidatud tegevusalade hulgast on muudatuse kohaselt välja arvatud LoKS-i § 5⁴ lõikes 1 nimetatud tegevusala, sest selle tegevusala puhul asendatakse teatamiskohustus varjupaiga pidaja loakohustusega ning loakohustusega seondud reguleeritakse edaspidi LoKS-is.

Eelnõu § 2 punktis 2 parandatakse VS-i § 25 lõike 2 punktis 3 loetletud tegevusalade viited. Seoses sellega, et eelnõu kohaselt on varjupaiga pidaja ning koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega tegelev varjupaiga pidaja loakohustus reguleeritud edaspidi LoKS-is, on vaja sellekohane regulatsioon VS-ist välja jätta ning enam ei ole asjakohane viidata VS-is komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2019/2035 artikli 9 punktis b nimetatud tegevusalale (varjupaigad, kus tegeletakse koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega).

Eelnõu § 2 punkti 3 kohaselt täpsustatakse VS-i §-s 27 sätestatud tegevusloa kontrollieset. Muudatus VS-i § 27 punktis 2 on samuti seotud sellega et eelnõu kohaselt reguleeritakse koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega tegeleva varjupaiga pidaja loakohustusega seondud edaspidi LoKS-is, mistõttu tuleb VS-is sätestatud kontrollieseme nõuete hulgast jätta välja viide komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2019/2035 artiklile 11, milles on sätestatud nõuded koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega tegelevale varjupaiga pidajale.

Eelnõu § 2 punktis 4 täpsustatakse VS-i põllumajandusloomade registriga seotud sätteid. Täpsemalt täiendatakse VS-i § 34 lõike 2 punkti 2 sõnastust nii, et põllumajandusloomade registri eesmärk on tõhusa veterinaarjärelevalve ja veterinaarkontrolli tagamiseks pidada arvestust muu hulgas ka selliste isikute ja nende tegevuse kohta, kes on saanud tegevusloa varjupaiga pidamiseks või sellise varjupaiga pidamiseks, kus tegeletakse koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega.

Eelnõu § 2 punktides 5 ja 6 tehtavad muudatused puudutavad bioturvalisuse kava koostamisega seotud sätteid. VS-i §-s 36 sätestatud bioturvalisuse kava koostamise kohustus kehtib ka varjupaiga pidajate kohta, mistõttu tuleb asjakohastes sätetes (VS-i § 36 lõigetes 1 ja 5) parandada viited ning lisada viide LoKS-i § 5⁴ lõikes 1 nimetatud tegevusaladele. Bioturvalisuse kava tuleb koostada, sest varjupaikades peetakse teadmata tervisestaatusega loomi ning on haiguseid, mis esinevad erinevatel loomaliikidel ja võivad ohustada nii inimese kui ka väljaspool varjupaika elavate loomade tervist. Sellisteks haigusteks on näiteks marutaud, toksoplasmoos ja dermatofütoos. Asjakohaste pidamisviiside ja loomaliikide loetelu kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.

Eelnõu §-s 3 on sätestatud seaduse jõustumise tähtpäev.

Seaduse jõustumine on kavandatud 2027. aasta 1. jaanuaril.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga võetakse LoKS-is kasutusele uued terminid „varjupaik“ ja „varjupaiga pidaja“. Uute terminite lisamine on vajalik, sest LoKS-is ei ole varjupaikade tegevust varem reguleeritud. Eelnõu terminoloogia on kooskõlas määruse (EL) 2016/429 ja komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2019/2035 terminoloogiaga.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas EL-i õigusega. Eelnõu väljatöötamisel on arvestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/429 loomataudide kohta, millega muudetakse teatavaid loomatervise valdkonna õigusakte või tunnistatakse need kehtetuks (loomatervise määrus) (ELT L 84, 31.03.2016, lk 1–208), ning komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2019/2035, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2016/429 seoses maismaaloomade pidamise ettevõtteid ja haudejaamu ning teatavate peetavate maismaaloomade ja haudemunade jälgitavust käsitlevate eeskirjadega (ELT L 314, 05.12.2019, lk 115–169), nõuetega.

Eelnõu on seotud ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega, milles käsitletakse koorte ja kasside heaolu ja nende jälgitavust (COM(2023)0769-C9-0443/2023-2023/0447(COD)) ja mis läbis Euroopa Parlamendis esimese lugemise 19. juunil 2025.^{3,4} Nimetatud määruse eesmärk on kooskõlas käesoleva eelnõu eesmärkidega: reguleerida loomade varjupaikade tegevust, et tagada koorte ja kasside siseturu ladus ja läbipaistev toimimine ja loomade heaolu ning takistada zoonooside teket ja levikut.³

Määruse (EL) 2016/429 artikli 269 lõike 1 punktist d ja sama artikli lõikest 2 tuleneb, et liikmesriigid võivad oma territooriumil kohaldada täiendavaid või LTM-is kehtestatud meetmetest rangemaid meetmeid seoses I jaotise 1. peatükis (artiklid 84–107) sätestatud registreerimise, heakskiitmise, arvestuse pidamise ja registrite nõuetega, kui need riiklikud meetmed järgivad LTM-is kehtestatud eeskirju ega takista loomade ja toodete liikumist liikmesriikide vahel ega lähe vastuollu artikli 269 lõikes 1 osutatud eeskirjadega.

6. Seaduse mõjud

Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. a määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ § 46 lõikes 1 loetletud mõju valdkondadest ei kaasne kavandatud muudatustega olulisi mõjusid riigivalitsemisele, infotehnoloogiale ja infoühiskonnale, riigikaitsele, siseturvalisusele, regionaalarengule, haridusele, kultuurile, spordile, keskkonnale ega sotsiaalvaldkonnale. Seaduse mõjudena käsitletakse üksnes regulatiivsete muudatustega kaasnevaid otseseid sotsiaalseid ja

majanduslikke mõjusid. Kõikide muudatuste puhul on lisaks eraldi välja toodud mõjudele ka otsene mõju loomaheaolule.

Eelnõu § 1 punktis 7 tehtud muudatus, mille eesmärk on viia LoKS kooskõlla biotsiidiseadusega, on tehnilist laadi ja sellel puudub Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. a määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri” § 46 lõikes 1 loetletud mõju.

6.1 Loomaga suguühtesse astumise ja muu sugulise iseloomuga teo toimepanemise ning sellist materjali sisaldava foto või videosalvestise omamise ja hoidmise ning teisele isikule üleandmise, näitamise või muul viisil kättesaadavaks tegemise lisamine looma suhtes lubamatute tegude loetellu (eelnõu § 1 punktid 1 ja 2)

Mõju valdkond: sotsiaalvaldkond

Mõju sihtrühm: elanikkond, eelkõige võimalikud õigusrikkujad

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus

Zoofiilia keelustamise mõju on Eesti ühiskonnas väheoluline, kuna zoofiilia on seksuaalne kõrvalekalle, mida esineb vähe. Suurem mõju on sõnumil, mis mõistab üheselt ja arusaadavalt sellise kõrvalekalde hukka. Kuna mõju ulatus ja sagedus on väikesed, ei kaasne muudatusega olulisi riske ega negatiivseid kõrvalmõjusid.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: ebasoovitavate mõjude risk on väike, kuna negatiivne mõju puudub.

Järeldus mõju olulisuse kohta: oluline mõju puudub.

6.2 Koera ketis pidamise keelamine (eelnõu § 1 punkt 3)

Koera on edaspidi lubatud ketis hoida vaid ajutiselt meditsiinilisel näidustusel, looma turvalisuse kaalutlustel või juhul, kui täiskasvanud loom on agressiivne või ohtlik teisele loomale või inimesele. Muudatus mõjutab koeraomanikke, kes võtavad endale koera, kes on sündinud hiljem kui 1. jaanuaril 2027. Seaduse jõustumise ajal ketis peetavat koera, kes on sündinud enne 2027. aasta 1. jaanuari ning kes võib teistsuguse pidamisviisi korral olla agressiivne või ohtlik iseendale või teisele loomale või inimesele, võib ketis pidada 2037. aasta 1. jaanuarini või looma elu lõpuni.

Mõju valdkond: majandus, sotsiaalvaldkond ja riigivalitsemine

Majanduslik mõju

Loomaomanikele, kes soovivad edaspidi koera pidada, võib seadusemuudatus tuua kaasa ühekordse kulu aediku ehitamiseks. Arvestades loomapidamisega seotud kogukuluseid, on selline ühekordne kulu siiski suhteliselt väike.

Sotsiaalne mõju

Koera ajutiselt ketis hoidmise lubamine mõjutab inimeste heaolu ja elukeskkonda ning tõstab hoolivust loomade suhtes. Kuigi ketis koer on justkui inimesest eraldatud, on teadusuuringud näidanud, et alaline koera ketis pidamine viib looma käitumisprobleemideni, sealhulgas inimese ründamiseni, mis võib lõppeda vigastuste ja isegi surmaga. Muudatusega, et koera võib ainult ajutiselt ketis hoida, peaks ühiskonnas vähenema agressiivsete loomade osakaal ja loodetavasti väheneb märkimisväärselt ka inimestele tekitatud vaimne- ja füüsiline kahju, mis on tingitud nii koerte rünnakutest kui ka valedest pidamistingimustest.

Mõju riigiasutusele

Mõju riigiasutusele on väike, kuna koerte ketis pidamine on ühiskonnas saanud negatiivset tähelepanu ja seetõttu peetakse koera ketis järjest vähem. Teisalt on oluline, et PTA saab selgesõnalise õigusliku aluse teha tulevikus ettekirjutus loomaomanikule, kes peab oma koera ketis ega täida seetõttu loomapidamismääruseid.

Mõju sihtrühm: loomaomanikud ja PTA

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus

Mõju loomaomanikele on väike, sest juba praegu on paljudel loomaomanikel koera pidamiseks aedik või peetakse looma siseruumides ning loomaga jalutatakse regulaarselt. Mõju ulatus on suurem maapiirkonnas, kus loomi peetakse rohkem õues, aga juba praegu on paljud loomapidajad läinud üle aedikus pidamisele.

Muudatus mõjutab isikut, kes kavatseb tulevikus koera võtta ning peab seega olema teadlik, et looma heaolust lähtudes ei ole lubatud teda enam ketis pidada. Loomaomanikule on see ühekordne investeering korralikku aedikusse või näiteks õigetes mõõtmetes koerapuuri, et koera saaks ajutiselt toas puuris pidada.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk

Esineb risk, et kõik inimesed ei mõista sõna „ajutine“ ühtmoodi. Selle vältimiseks on eelnõu seletuskirjas toodud mitmeid nii positiivseid kui ka negatiivseid näiteid, mis aitavad nii loomapidajal kui ka PTA-l olenevalt olukorrast otsustada, kas looma hoidmine ketis on ajutine või mitte. Teine risk on praegusel alaliselt ketis peetavate koerte äkiline pidamistingimuste muutmine, mis võib endaga kaasa tuua lisaprobleeme. Selle riski vältimiseks on kehtestatud üleminekusäte, mille kohaselt võimaldatakse enne 2027. aasta 1. jaanuari sündinud ketis peetavat koera pidada ketis tema elu lõpuni, kui see pidamisviis vastab õigusaktides sätestatud nõuetele.

Järeldus mõju olulisuse kohta: mõju on väheoluline ja puudutab otseselt vaid koerapidajaid.

6.3 Varjupaik ja varjupaiga pidaja tegevusloa (eelnõu § 1 punkt 4)

Seaduseelnõu reguleerib majandustegevuse nõudeid nii loomade varjupaiga pidaja kui ka sellise loomade varjupaiga pidaja puhul, kes tegeleb komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2019/2035 artikli punktis b nimetatud koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega. Mõlemat liiki varjupaikade pidajatele kehtestatakse tegevusloa kohustus, selle tingimused, nõuded personalile ja varjupaigas loomade pidamise nõuded.

Mõju valdkond: majandus, sotsiaalvaldkond, riigiasutused

Sihtrühm: loomade varjupaiga pidajad, veterinaararstid, loomaomanikud, PTA, kohalik omavalitsus

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus: avalduv mõju ja selle ulatus on mõõdukas.

Majanduslik mõju

Muudatustega kaasneb mõõdukas halduskoormuse kasv varjupaiga pidajale, kes peab oma varjupaigas järgima kehtestatud majandustegevuse nõudeid ning täitma loakohustust. Praegu on juba mitmed suuremad varjupaiga pidajad, kes tegelevad koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega, sellise loakohustuse täitnud tulenevalt Euroopa Liidu õiguse ja VS-i nõuetest. Eelnõuga nähakse ette üleminekusäte, mille kohaselt VS-i § 25 lõike 2 punkti 3 kohaselt

loakohustuse täitnud varjupaiga pidaja puhul loetakse käesoleva seaduse § 5⁴ lõike 1 kohane loakohustus täidetuks.

Mõju riigiasutusele

Mõju riigiasutusele on väike, sest suureneb PTA töökoormus seoses tegevuslubade väljastamisega. PTA peab üle hindama kõik Eestis tegutsevad varjupaigad, välja arvatud need, kelle pidajate loakohustus loetakse juba täidetuks, mis tähendab suurenenud töökoormust. Samas on tegevusloa väljastamise järel tehtavate kontrollide arv loodetavasti väiksem, mis aitab töökoormust tasakaalustada.

Sotsiaalne mõju

Ühtlaselt heade pidamistingimustega varjupaikadest võivad inimesed julgemalt endale lemmiklooma võtta, samuti aitab loakohustus täita ühiskonna ootust, et kõikidel loomadel on varjupaigas head pidamistingimused.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk

Ebasoovitavate mõjude vältimiseks on eelnõu ettevalmistaja kaasanud aruteludesse loomade varjupaigad, sealhulgas varjupaigana tegutsevad MTÜ-d, kohalikud omavalitsused, Eesti Linnade ja Valdade Liidu ning Eesti Loomaarstide Koja. Muudatustega ei tohiks kaasneda suuri rahalisi kulutusi varjupaiga pidajatele ja piisav üleminekuaeg, mille kohaselt seaduse jõustumise ajal tegutseval varjupaiga pidajal peab olema asjakohane tegevusluba alates 2028. aasta 1. jaanuarist, aitab neil sätestatud nõuetega kooskõlla viimiseks enda ettevõtetes vajalikud muudatused teha.

Ebasoovitav mõju esineb varjupaiga pidajatele, kes ei suuda varjupaigas loomade pidamistingimusi uute nõuetega vastavusse viia. Sellisel juhul ei saa nad tegevusluba, et varjupaiga pidajana tegutseda, ning võib tekkida olukord, kus sellises varjupaigas peetavatele loomadele tuleb kiiresti leida uus kodu. Sellist riski aitavad vähendada Eestis tegutsevad erinevad varjupaigad ja loomapäästegrupid, kes võiksid olla huvitatud aitamisest nendele loomadele kodu leida. Sellise ebasoovitava mõju kaasnemine on kahjuks paratamatu, sest loomade heaolu peab sellises ettevõttes olema tingimusteta täidetud.

Järeldus mõju olulisuse kohta: mõju on mõõdukas, oluline mõju puudub.

6.4 Eutanaasia (eelnõu § 1 punktid 5 ja 6)

Seaduseelnõu reguleerib looma eutanaasia läbiviimise otsuse tegemisel veterinaararsti ja loomaomaniku vahel vastutuse jagunemist ning võimaldab hulkuva looma eutanaasia üle vajaduse korral otsustada veterinaararstil, kui selle looma edasine elu põhjustaks loomale kannatusi või kui tema liigiomane eluviis osutub võimatuks.

Mõju valdkond: sotsiaalne mõju

Sihtrühm: veterinaararstid, loomaomanikud

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus

Sotsiaalne mõju

Avalduv mõju on mõõdukas, sest lemmiklooma omanikke, kellel selline otsus tuleb teha, on palju. Mõju on positiivne, sest seda otsust ei pea tegema enam loomaomanik üksi ja veterinaararstil on õigus oma arvamust julgemalt avaldada. Looma heaolu tagamiseks peab olema otsustusõigus nii loomaomanikul, kes oskab hinnata looma seisundit pikema aja jooksu, kui ka veterinaararstil, kes hindab hetkeolukorda, tuginedes oma meditsiinilistele teadmistele.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on väike, aga teatavates olukordades olemas. Sellisteks näiteks võib olla olukord, kus veterinaararsti hinnangul on eutanaasia ainus võimalus tagada looma heaolu, kuid loomaomanik ei nõustu sellega isegi mitte pärast mitme veterinaararsti arvamust. Teisalt võib loomaomanikul olla probleem, mis ei võimalda tal looma pidada, aga veterinaararst ei ole nõus sellist looma eutaneerima. Selliste mõjude vähendamiseks on seletuskirjas kirjeldatud alternatiivseid võimalusi, mida on võimalik erinevates olukordades lisaks ette võtta.

Järeldus mõju olulisuse kohta

Mõju olulisus looma omanikule on väike, sest looma eutanaasia otsust tuleb teha harva. Mõju olulisus veterinaararstile on keskmine, tagades talle väga keerulistes olukordades selgemad õigused ja juhised.

6.5 Isiku valduses oleva eluruumi läbivaatus selle eluruumi äriruumina kasutamise korral (eelnõu § 1 punkt 8)

Mõju valdkond: mõju riigiasutusele

Sihtrühm: PTA

Avalduv mõju ja selle ulatus

Muudatuse tulemusena muutub PTA töökorraldus vihjete kontrollimisel lihtsamaks ja tõhusamaks, sest juhul, kui eluruumi kasutatakse ka äriruumina, võib PTA selle töö- või lahtioleku ajal läbi vaadata ilma KorS-i § 51 lõikes 2 sätestatud halduskohtu loata.

Isiku puhul, kes peab lemmiklooma kaubanduslikul eesmärgil ja kellel on seadusest tulenev teatamis- või loakohustus, langeb eluruum sageli kokku tema äriruumiga ehk loomapidamisruumiga. Näiteks on see sageli nii eraelamus ja talumajapidamises kaubanduslikul eesmärgil loomade pidamise puhul (kasvandused). Selliseid eraelamuid ja talumajapidamisi tuleks käsitada äriruumina ehk ettevõttena. Edaspidi ei ole iga sellise valduse läbivaatamiseks eelnevalt vajalik taotleda luba läbivaadatava eluruumi asukohajärgselt halduskohtult. Muudatus tehakse loomade heaolu tagamise eesmärgil.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: ebasoovitavaid mõjusid ei kaasne.

Järeldus mõju olulisuse kohta: oluline mõju puudub.

6.6 Loomade võõrandamine asendustäitmise korras (eelnõu § 1 punktid 9–11)

Loomade asendustäitmise korras võõrandamise sätete muutmisega võimaldatakse võõrandada kõiki loomi isikule, kes pidas seda looma asendustäitmise korras, ja ka muule isikule.

Mõju valdkond: sotsiaalvaldkond, riigiasutus

Mõju sihtrühm: loomapidajad ja PTA

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus

Loomade võõrandamise võimaldamisega kaasnev mõju on väheoluline, kuna PTA poolt võõrandatud loomade arv jääb enamasti alla 1000 looma ühes aastas, mis on väga väike osa Eestis peetavatest loomadest.

Mõju riigiasutusele on mõõdukas, sest muudatus lihtsustab PTA-l halvasti koheldud loomade võõrandamist ja laiendab võimalusi vastavalt looma seisukorrale valida, kuhu selline loom on sobilik võõrandada.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk

Kuna mõju ulatus ja sagedus on väiksed, ei kaasne muudatusega olulisi riske ega negatiivseid kõrvalmõjusid.

Järeldus mõju olulisuse kohta

Muudatus mõju ühiskonnale on üldiselt väheoluline. Teisalt on see olulise mõjuga loomaheaolule, eriti loomale, keda on vaja võõrandada.

6.7 Karistusmäärade tõstmine (eelnoü § 1 punktid 12 ja 13)

Mõju valdkond: majandus

Sihtrühm: ettevõtjad, kes tegelevad loomadega, sealhulgas loomade pidamise, veo või hukkamisega

Avalduv mõju ja selle ulatus: mõju majandusele on keskmine

Majanduslik mõju

Uuenenud karistusmäärade mõju majandusele on keskmine. Mõju sihtrühmaks on kõik ettevõtjad, kes tegelevad loomade pidamise, tapmise või veoga. PRIA andmetel on andmebaasi registreeritud 14 427 tegevuskohta, kus peetakse põllumajandusloomi. Veolube on PTA veebilehel⁵² andmete alusel 29.04.2025 seisuga väljastatud 139. Lisaks on PRIA registris registreeritud 38 ettevõtet, kus tegeletakse põllumajandusloomade tapmisega. Kõik nendes ettevõtetes tegutsevad ettevõtjad peavad oma tegevuses silmas pidama, et nad ei rikuks neile LoKS-i alusel pandud kohustusi. Võib eeldada, et enamik loomapidamisega tegelevaid isikuid on seadusekuulekad, kuid senised trahvimäärad on jäänud ajale jalgu ning seetõttu on suur oht, et liiga leebete karistuste korral võidakse loomade tervise ja heaolu arvelt hakata oma tegevustes mööndusi tegema. Põllumajandusettevõtete müügitulu on tõusujoones ja kasvanud 60% võrreldes 2018. aastaga⁵³. Juhul, kui ettevõtja rikub näiteks LoKS-is looma vedamise kohta kehtestatud nõudeid, ei ole senine maksimaalne karistusmäär 3200 eurot mõjus, arvestades ettevõtete käivet ja müügitulu. Uuendatud karistusmäärade rakendamise korral on mõju neile ettevõtetele eeldatavalt ühekordne ja suunatud üksikutele isikutele. Võib eeldada, et karistusmäärade tõstmisel on positiivne mõju, kuna isikud käituvad õiguskäitumisele ja hoiduvad väärtegade toimepanemisest, sest väärteo eest ettenähtud maksimaalne trahvisumma on edaspidi senise 3200 euro asemel 320 000 eurot. Võib eeldada, et kõrgemate karistusmäärade kehtestamine parandab inimeste soovi tõsta oma teadlikkust loomapidamisnõuetest, loomade võistlustel ja avalikul näitamisel, loomade vedamisel, loomade tapmisel ja hukkamisel, ravimisel ja veterinaarsete menetluste teostamisel ning loomkatsete tegemisel kehtivatest nõuetest.

⁵²PRIA andmebaas [e-andmebaas] <https://pta.agri.ee/riiklikud-registrid-ja-andmekogud#loom>

⁵³Põllumajanduse, kalanduse ja toiduainetööstuse ülevaade I poolaasta 2023. Valdakonna ülevaade. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium 2023. <https://www.agri.ee/sites/default/files/documents/2023-09/v%C3%A4ljaanne-2023-p%C3%B5kat-2023-01.pdf>

Karistusmäärade ajakohastamisega kaasnevat olulisi kulusid ja tulusid ei ole võimalik prognoosida. Suuremate rahatrahvide määramine ei too vältimatult kaasa suuremaid väärtekaristusi, lisaks võib kõrgem trahvimäär motiveerida isikuid panema toime vähem väärtegusid.

Muudatuste mõju loomade heaolule on olulise tähtsusega. Senini kehtivad LoKS-i karistusmäärad on olnud muutmata rohkem kui kümme aastat. Loomakaitse valdkonnas ei ole PTA 2022. aastal määranud mitte ühtegi karistust. Selle põhjuseks ei ole mitte menetlushuvi puudumine loomaheaolu seisukohast, vaid erinevad töökorralduslikud aspektid. Prioriteediks on iga juhtumi puhul võimalikult kiiresti taastada loomaheaolu ettekirjutuse või mõne muu sekkumisega, et minna lahendama järgmist loomatervise või loomaheaolu probleemi. Isiku heidutamine tuvastatud väärteo eest karistamisega ei ole loomaheaolu seisukohast esmatähtis võrreldes järgmise loomaga seotud aegkriitilise probleemi lahendamisega. Siiski on igal aastal kasvav väärtegade kohta tehtud vihjete arv ja avalikkuse huvi loomaheaolu probleemide lahendamise vastu toonud kaasa vajaduse menetleda loomade väärkohtlemist ja vajaduse korral määrata sellise tegevuse eest ka karistus. Karistus peab vähendama rikkumiste arvu ja aitama LoKS-is kirjeldatud loomade heaolu nõuete täitmise kõrval hoida ära loomade kannatusi. Väärteomenetluse toimingute läbiviimiseks peab olema piisavalt aega, ainult sel juhul on karistus piisavalt mõjuv. LoKS-i alusel kehtestatud trahvimäärad erinevate rikkumiste korral peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Arvestades loomade heaoluga seotud avalikku huvi ja ühiskonna kõrgendatud ootusi loomade heaolu eest seismisel, on põhjendatud korrigeerida maksimaalseid trahvimäärasid kõigi LoKS-i alusel nimetatud koosseisude puhul.

Kehtiva õiguse kohaselt saab loomakasvatustevõttes tegutsevale ettevõtjale juhul, kui ta jätab lambad hooletusse viisil, et nad hukuvad, määrata karistuseks kuni 3200 eurot trahvi. Samal ajal, kui ta ei ole lambaid õigel ajal kõrvamärkidega identifitseerinud, on VS-i järgi võimalik maksimaalseks trahviks määrata 32 000 eurot. Juba samas valdkonnas tegutsev ettevõtja on saanud õigusakte lugedes sõnumi, mida ta laudas esimesena ära teeb. Esmalt paneb kõrvamärgid ja kannab need registrisse ning alles seejärel kontrollib, kas lammas on suremas või kannatab valudes. Tegelikult ei taha pädevad loomapidajad, loomakaitsjad, järelevalveametnikud ja üldiselt kõik inimesed, et loomad kannataksid, ja selle kinnituseks ei ole vaja trahvimäärasid tõsta. Samas, kui valdkonnas on kehtestatud trahvimäärad, peavad need peegeldama loomaheaolu kui olulist ja kaitstavat avalikku väärtust.

Võib eeldada, et rangemad karistused annavad selge signaali, et loomade heaolu on oluline terves ühiskonnas. Ühiskonnas on kokku lepitud standardid, mille järgimist on vaja tõhusalt kontrollida ja mille rikkumise eest saab vajadusel määrata karistuse, mis on õiglane, proportsionaalne ning hoiatava iseloomuga. Loomade võtmine ja nendega tegelemiseks on vaja teatud oskusi ja pädevust. Siinkohal ei ole vahet, kas räägime lemmikloomana peetavatest loomadest või põllumajandusloomadest. Looma võttes võetakse ka vastutus. Kui loomapidamisnõuetest ei peeta kinni, võivad loomad sattuda hulkuma ning teha kahju elu- ja looduskeskkonnale: hävitada ja rikkuda inimeste vara, haljasalasid või ka sattuda liiklusõnnetustesse, mille tagajärjed võivad olla rasked. Senini on PTA määranud loomapidamisnõuete rikkumise eest vähe karistusi ning teinud pigem ettekirjutusi ja ettekirjutuste täitmata jätmisel on looma nõuetekohase pidamisega seotud kohustus asendustäitmise korras üle võetud, sest praegu kehtivad trahvimäärad on väga madalad. Võib eeldada, et loomapidamisnõudeid rikkunud eraisik või juriidiline isik maksab trahvi ära, kuid jätkab oma tegevusega. Ajakohastatud trahvimäärad aitavad seda olukorda muuta.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: ebasoovitavaid mõjusid karistusmäärade tõstmisega ei kaasne.

Järeldus mõju olulisuse kohta: mõju on keskmine.

6.8. Mõju haldus- ja töökoormusele

Mõju ettevõtjate ja eraisikute halduskoormusele: kokkuvõtlikult võib tuua välja, et muudatustega kaasneb mõõdukas halduskoormuse kasv varjupaiga pidajale, kes peab oma varjupaigas järgima kehtestatud majandustegevuse nõudeid ning täitma loakohustuse. Praegu on juba mitmed suuremad varjupaiga pidajad, kes tegelevad koerte, kasside ja valgetuhkrute teise liikmesriiki viimisega, sellise loakohustuse täitnud tulenevalt Euroopa Liidu õiguse ja VS-i nõuetest. Eelnõuga kavandatud muudatused varjupaikade kohta on kõikide huvirühmadega eelnevalt kooskõlastatud. Samuti kasvab halduskoormus koerapidajale, kes peab koera ketis pidamise keelu tõttu oma koera pidamise tingimused ümber korraldama. Selliseid koerapidajaid on Eestis siiski üha vähem ja koera pidamise tingimuste ümberkorraldamisega kaasneb ühekordne kulu.

Avaliku sektori töökoormus: muudatustega kaasneb töökoormuse kasv, sest suureneb PTA töökoormus seoses varjupaikaga pidaja tegevuslubade väljastamisega. PTA peab üle hindama kõik Eestis tegutsevate varjupaiga pidajate varjupaigad, välja arvatud need, milles tegutsemise korral loetakse loakohustus juba täidetuks. See tähendab suurenenud töökoormust. Tegevusloa väljastamise järel on tehtavate kontrollide arv loodetavasti väiksem, mis aitab töökoormust tasakaalustada.

Samas aitavad muudatused vähendada ka PTA töökoormust, sest võimaldavad PTA-l lihtsamalt teha riikliku järelevalve käigus valduse läbivaatust ning paindlikumalt korraldada halvasti koheldud loomade võõrandamist asendustäitmise korras. Muudatused annavad ka selgemad õiguslikud alused looma suhtes lubamatu teo toimepanemise eest karistamiseks ja ettekirjutuse tegemiseks loomaomanikule, kes peab oma koera ketis.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Seaduse rakendamisega olulisi lisategevusi, kulusid ja tulusid riigile ja kohalikule omavalitsusele ei kaasne. Seoses loomade varjupaikade täpsemate andmete küsimisega on vajalik täiendada PRIA-registris küsitavaid andmeid. Selle tegevusega kaasneva kulu esialgseks suuruseks on PRIA hinnanud 15 400 eurot, mis on kavandatud katta PRIA enda eelarvest.

Lisaks võivad kaasneda kulud seoses loomade varjupaigaga ja sellele esitatavate nõuete täitmisega. Võib leida varjupaiku, kus võib olla vajalik muuta loomade pidamisviisi, aga kuna paljud varjupaigad tegutsevad teenusepakkujana ja mitte alati KOV-i ruumides, võib see kohustus rakenduda hoopis neile ja seetõttu on kulusid KOV-ile raske prognoosida.

Varjupaiga pidajale tegevusloakohustuse kehtestamisega ei ole ette näha uusi tegevusi riigile ega kohalikule omavalitsusele. Praegu kehtib tegevusloakohustus selliste varjupaikade pidajatele, kus võidakse tegeleda koerte, kasside ja valgetuhkrute teise Euroopa Liidu liikmesriiki viimisega – selliseid varjupaiku on praegu Eestis 14. Tänu sellele on Eestis toimiv registreerimissüsteem, kus on võimalik ka üles loetleda erinevad hoiukodud, seega puudub vajadus uue eraldi tarkvaraarenduse järele ning piisab paari rea lisamisest olemasolevasse andmebaasi. PTA teostab ka praegu järelevalvet varjupaikade üle, mille pidajatele kehtib tegevusloakohustus. Juhul, kui KOV-i teenindav varjupaik ei vasta käesolevas seaduses kehtestatud nõuetele, siis võib kaasneda kulu looma heaolu nõuete parandamiseks. Eelnõu koostaja poolt külastatud varjupaigad vastavad kõik suuremale osale nõuetele.

LoKS-i vastutussätetes karistumäärade ajakohastamisega ei ole olulisi kulusid ja tulusid võimalik prognoosida. Suuremate rahatrahvide sätestamine ei too vältimatult kaasa suuremaid väärteokaristusi, lisaks võib kõrgem trahvimäär motiveerida isikuid panema toime vähem väärteguisid.

Seaduse rakendamine ei too riigile kaasa otseseid tulusid.

8. Rakendusaktid

Uus rakendusakt

Eelnõus kavandatud LoKS-i § 5⁴ lõikega 5 antakse regionaal- ja põllumajandusministrile volitus kehtestada loomade varjupaikadele esitatavad nõuded. Tegemist on uue volitusnormiga. Eraldi volitusnorm on sätestatud, kuna selle alusel kehtestatakse nõuded varjupaiga ruumidele ja ehitistele ning vahenditele ja seadmetele, varjupaiga veterinaararstile ning varjupaigas peetava looma üleandmisele.

Muudetavad rakendusaktid

Muudetavad rakendusaktid on:

1) Vabariigi Valitsuse 16. aprilli 2002. a määrus nr 130 „Hulkuvate loomade püüdmise, pidamise ja nende omaniku kindlakstegemise ning hulkuvate loomade hukkamise kord”

<https://www.riigiteataja.ee/akt/95217>

2) põllumajandusministri 24. juuli 2008. a määruse nr 76 „Lemmikloomade pidamise nõuded”

<https://www.riigiteataja.ee/akt/13006944>

3) maaeluministri 17. novembri 2021. a määrus nr 56 „Nende loomaliikide loetelu, millesse kuuluvate loomade pidamisel koostab isik bioturvalisuse kava”

<https://www.riigiteataja.ee/akt/119112021004>

4) maaeluministri 25. novembri 2021. a määrus nr 73 „Põllumajandusloomade registri põhimäärus”

<https://www.riigiteataja.ee/akt/127112021001>

Rakendusaktide kavandid on esitatud seletuskirja lisas 1.

8. Seaduse jõustumine

Seadus jõustumine on eelnõu kohaselt kavandatud 2027. aasta 1. jaanuaril. Eelnõus on jõustumise tähtpäev määratud arvestusega, et koerapidajatele ja varjupaiga pidajatele jääks piisav kohanemisaeg uute normidega tutvumiseks ja vajaduse korral oma tegevuse ümberkorraldamiseks. Samuti on tähtpäeva sätestamisel arvestatud, et seaduse rakendamiseks vajalikud rakendusaktid saaksid jõustuda seadusega samal ajal.

9. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Justiits- ja Digiministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Sotsiaalministeeriumile, Siseministeeriumile ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile.

Eelnõu edastatakse arvamuse andmiseks järgmistele asutustele ning huvirühmadele:

Põllumajandus- ja Toiduamet, Maksu- ja Tolliamet, Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet, Eesti Linnade ja Valdade Liit, Eesti Maaülikool, MTÜ Eesti Loomakaitse Selts, MTÜ Eestimaa Loomakaitse Liit, MTÜ Loomus, MTÜ Eesti Loomaarestide Koda, Eesti Loomakaitse Selts MTÜ, Varjupaikade MTÜ, Loomade Hoiupaik MTÜ, Pesaleidja MTÜ, Cats Help MTÜ, Assisi Franciscuse Selts MTÜ, Tartu Kassikaitse MTÜ, Rõõmsad Hüpped MTÜ, Ayuda MTÜ, Väikeste Loomade Abi MTÜ, Kitten Help MTÜ, Eesti Kennelliit MTÜ, Eesti Kassikasvatajate Liit Felix, Lääne-Virumaa Koduloomade Varjupaik MTÜ, Hiiumaa Koduta Loomade Turvakodu MTÜ, Paikass MTÜ, Kiisutuba MTÜ, Kohtla-Järve Koduloomade Varjupaik MTÜ, Saaremaa Lemmikloomade Turvakodu MTÜ

Kuna eelnõu sisaldab toote nõuetele vastavuse seaduse tähenduses tehnilisi norme, teavitatakse sama seaduse § 43 lõike 1 kohaselt sellistest normidest Euroopa Komisjoni ja Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriike. Vabariigi Valitsuse 29. septembri 2010. a määruse nr 140 „Kavandatavast tehnilisest normist, infoühiskonna teenusele kehtestatavast nõudest ja teenuse osutamise nõudest teavitamise kord ning teavitamist koordineeriva asutuse määramine” § 3 lõike 1 kohaselt on Eesti Vabariigis teavitamist koordineerivaks asutuseks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Eelnõu edastatakse Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile edasiseks menetlemiseks.
